

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Katedra českého jazyka a literatury

Percepce anglicismů v českém a německém jazyce

Diplomová práce

Autorka: Jana Kloučková
Studijní program: N7503 Učitelství pro základní školy
Studijní obor: Učitelství pro 2. stupeň základních škol – český jazyk a literatura, německý jazyk a literatura
Vedoucí práce: PhDr. Jana Bílková, Ph.D.
Oponent práce: PhDr. Lukáš Zábranský, Ph.D.

Hradec Králové

2018

Zadání diplomové práce

Autor: Bc. Jana Kloučková
Studium: P15P0307
Studijní program: N7503 Učitelství pro základní školy
Studijní obor: Učitelství pro 2. stupeň ZŠ - český jazyk a literatura, Učitelství pro 2. stupeň ZŠ - německý jazyk a literatura

Název diplomové práce: **Percepce anglicismů v českém a německém jazyce**

Název diplomové práce AJ: Perception of anglicisms in Czech and German

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Diplomová práce *Percepce anglicismů v českém a německém jazyce* navazuje na bakalářskou práci *Anglicismy v současné češtině*. Cílem diplomové práce je porovnat postavení anglicismů v češtině a v němčině, postihnout podobnosti i rozdíly v procesu začleňování anglických slov do českého a německého jazykového systému. Obsahem teoretické části práce je popis adaptačního procesu jak na rovině morfolgie, tak v oblasti pravopisu, a dále pojednání o postavení anglicismů v obou jazycích, daném zejména vztahem uživatelů k nim. Část praktická se opírá o výzkum prováděný v německých základních školách a výsledná data porovnává s daty získanými podobným výzkumem na základních školách v ČR, prezentovanými již ve výše zmíněné práci bakalářské.

Bozděchová, I. Vliv angličtiny na češtinu. In: Daneš, F. et al.: Český jazyk na přelomu tisíciletí. Praha: Academia, 1997. BUSSE, Ulrich. Anglizismen im Deutschen. Entwicklung, Zahlen, Einstellungen. Heidelberg: Universitätsverlag Winter, 2008. CARSTENSEN, Broder. Englische Einflüsse auf die deutsche Sprache nach 1945. Heidelberg, 1965. ERNST, Peter. Deutsche Sprachgeschichte. Wien, 2006. FILIPEC, Josef. Probleme des Sprachzentrums und der Sprachperipherie im System des Wortschatzes. In: Studia Lexicologica. München, 1996. FILIPEC, Josef; ČERMÁK, František. Česká lexikologie. 1. vyd. Praha: Academia, 1985. Fleischer, W. Barz, I. Wortbildung der deutschen Gegenwartssprache. 2. vydání. Max Niemeyer Verlag, Tübingen, 1995. GESTER, Silke. První empirická analýza recepce anglicismů v českém jazyce. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2001. GLAHN, Richard. Der Einfluss des Englischen auf gesprochene deutsche Gegenwartssprache. Frankfurt am Main, 2000. ŠMILAUER, Vladimír. Nauka o jazyku českém. 5. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1980. ZINDLER, Horst. Anglizismen in der deutschen Presse nach 1945. Kiel, 1959.

Garantující pracoviště: Katedra českého jazyka a literatury, Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: PhDr. Jana Bílková, Ph.D.

Oponent: PhDr. Lukáš Zábranský, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 1.12.2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 24. května 2018

.....
Jana Kloučková

Poděkování

Děkuji PhDr. Janě Bílkové, Ph.D. za odborné vedení mé diplomové práce, veškeré její rady a připomínky. Mé díky dále patří učitelům a žákům základních škol, díky nimž byl realizován výzkum.

Anotace

KLOUČKOVÁ, Jana. *Percepce anglicismů v českém a německém jazyce*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2018. 74 s. Diplomová práce.

Diplomová práce *Percepce anglicismů v českém a německém jazyce* navazuje na bakalářskou práci *Anglicismy v současné češtině* (Kloučková 2014). Předmětem zkoumání diplomové práce je porovnání anglických jazykových výpůjček v češtině a v němčině, tedy v jazycích pocházejících z rozdílných jazykových větví.

V posledních letech angličtina silně ovlivňuje lexikální zásobu mnoha jazyků, český a německý nevyjímaje. Úlohou této práce je najít jak podobnosti, tak odlišnosti v procesu přijímání anglicismů oběma jazyky, tzn. blíže popsat náležitosti spjaté s adaptačním procesem na rovině morfologie i pravopisu. Předmětem zájmu diplomové práce je také recepce anglicismů a vliv jejich postavení v češtině a němčině.

Výše zmíněné jevy se snaží vystihnout především teoretická část práce, praktická část se opírá o výzkum prováděný na německé a české základní škole, jenž bude posléze srovnán s výzkumem z bakalářské práce realizovaným na české základní škole. Cílem výzkumu je specifikace vztahu jazykových uživatelů dané věkové skupiny k anglicismům a následné srovnání.

Klíčová slova: anglicismy, angličtina, němčina, čeština, porozumění

Annotation

KLOUČKOVÁ, Jana. Perzeption von Anglizismen in der tschechischen und deutschen Sprache. Hradec Králové: Pädagogische Fakultät der Universität Hradec Králové. 74 S. Diplomarbeit.

Die Diplomarbeit *Perzeption von Anglizismen in der tschechischen und der deutschen Sprache* schließt an die Bachelorarbeit *Anglizismen im gegenwärtigen Tschechisch* an. Die Diplomarbeit beschäftigt sich mit dem Vergleich der englischen Entlehnungen im Tschechischen und im Deutschen, d.h. in den Sprachen von verschiedenen Sprachzweigen.

In den letzten Jahren beeinflusst das Englisch den Wortschatz von vielen Sprachen, das gilt auch für tschechische und deutsche Sprache. Die Aufgabe dieser Diplomarbeit ist die Ähnlichkeiten und Unterschiedlichkeiten in beiden Sprachen zu finden und zu betonen, d.h. den Umbauprozess mit der morphologischen und orthographischen Ebene näher zu beschreiben. Weiter beschäftigt sie mit Rezeption von Anglizismen oder mit Einfluss ihrer Position im Tschechischen und Deutschen.

Die oben genannten Erscheinungen werden im theoretischen Teil der Arbeit beschrieben. Der praktische Teil stützt sich auf die Forschung, die an der tschechischen und deutschen Grundschule stattgefunden hat. Die Ergebnisse werden mit dem Ergebniss in der Bachelorarbeit verglichen. Das Ziel der Forschung ist die Spezifizierung des Verhältnisses der Sprachbenutzer ab einem bestimmten Alter zu den Anglizismen und folgender Vergleich.

Schlüsselwörter: Anglizismen, Englisch, Deutsch, Tschechisch, Verständnis

OBSAH

ÚVOD	10
1 SLOVANSKÉ JAZYKY	11
1.1 Čeština.....	11
2 GERMÁNSKÉ JAZYKY	14
2.1 Němčina	14
2.2 Angličtina.....	15
3 LEXIKÁLNÍ ZÁSoba	18
3.1 Rozvrstvení lexikální zásoby	18
3.1.1 Lexikální jednotky cizího původu.....	20
3.2 Zapojování cizojazyčných výpůjček do lexikální zásoby jazyka	21
3.2.1 Charakteristika češtiny z hlediska podílu výpůjček	22
3.2.2 Charakteristika němčiny z hlediska podílu výpůjček.....	23
4 ANGLICISMY.....	26
4.1 Pronikání anglicismů do češtiny	27
4.2 Pronikání anglicismů do němčiny.....	28
4.3 Postavení anglicismů v češtině	29
4.4 Postavení anglicismů v němčině.....	31
5 ANGLICISMY V ČEŠTINĚ	37
5.1 Anglicismy v češtině podle morfologické adaptace	37
5.1.1 Substantiva	37
5.1.2 Adjektiva	38

5.1.3 Slovesa	38
5.2 Anglicismy v češtině podle ortografické adaptace	39
6 ANGLICISMY V NĚMČINĚ	41
6.1 Anglicismy v němčině podle morfologické adaptace	41
6.1.1 Jmenný rod	41
6.1.2 Plurál	41
6.1.3 Slovesa	42
6.2 Anglicismy v němčině podle ortografické adaptace	42
7 ANGLICISMY VE FUNKČNÍCH STYLECH A OBLASTECH KOMUNIKACE	44
7.1 Terminologie globálního stravování	45
7.2 Sportovní terminologie	46
7.3 Hudební a filmová terminologie	46
7.4 Terminologie informačních technologií	48
8 VÝZKUM.....	51
8.1 Představení škol	51
8.2 Hypotéza	53
8.3 Forma dotazníků	54
8.4.1 Výsledky výzkumu pro češtinu	56
8.4.2 Výsledky výzkumu pro němčinu.....	62
8.4.3 Porovnání výsledků mezi češtinou a němčinou	66
8.5 Zajímavosti z výzkumu	67

8.6 Potvrzení/vyvrácení hypotézy.....	69
ZÁVĚR.....	70
SEZNAM GRAFŮ	71
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	72

ÚVOD

Němčina má důležité postavení ve světě cizích jazyků, ať už jde o minulost, současnost nebo blízkou budoucnost. Patří k západogermánským jazykům. Do téže skupiny lze zařadit také angličtinu. Aktuálně němčinou aktivně hovoří kolem 100 milionů jedinců po celém světě.

V Evropské unii je němčina nejpoužívanějším mateřským jazykem. Oblastmi, kde se tento jazyk vyskytuje a používá, jsou předně evropské státy jako Německo, Rakousko, Švýcarsko, Lichtenštejnsko, Lucembursko, Belgie a Itálie, kde plní němčina funkci úředního jazyka. Zároveň se němčinou hovoří u velkého množství menšin v dalších světadílech (konkrétně země typu Izrael, Brazílie, Česká republika ad.).

Jak však uvádí Walter Krämer, jenž v roce 1997 založil Spolek německého jazyka (*Verein Deutsche Sprache*), nastává zde problém s budoucností jazyka. Ještě 100 milionů lidí na světě hovoří německy, avšak mnozí, nebo dokonce většina, už tak činí možná proti své vůli. Moderní Němec *jogguje, jumpuje, skatuje, bikuje* atp. „Mluvit německy je pro spoustu Němců patrně již otravné, nebo dokonce trapné.“ (KRÄMER, GLÜCK 2000).

Na druhé straně je sousední čeština s pár miliony mluvčích, která může vlivům cizích jazyků snadno podléhat. Příkladem ovlivňujícího jazyka je angličtina, jazyk státní (Velká Británie, USA, Austrálie, Nový Zéland, Irsko, Kanada), mateřský a již i mezinárodní. Je jedním z nejdůležitějších dorozumívacích jazyků současné doby. Jako mateřštinu jej užívá takřka 400 milionů osob, což je přibližně 2,5x více než počet lidí, kteří mluví zbylými germánskými jazyky.

Takzvané anglicismy, jazykové prvky angličtiny, již spadají do lexika německých i českých mluvčích a právě u mladé generace jsou nadměrně oblíbeny. Nepřejímají se jen jednotlivá slova, nýbrž dokonce větné struktury. Výrazně k tomu přispívají masmédiá v čele s internetem.

V dnešní době jde s těžší přehlednout, jak anglicismy ovlivňují ostatní jazyky, pozitivně i negativně. Práce pojednává o vývoji anglicismů, jejich importu a chování v českém a německém jazykovém systému. K závěru diplomové práce bude proveden výzkum k porovnání percepce anglicismů u žáků české a německé základní školy.

1 SLOVANSKÉ JAZYKY

1.1 Čeština

Čeština patří mezi slovanské jazyky. Ty získaly svou hrubou podobu během rozpadu praslovanštiny, tedy v průběhu 8. až 10. století. Společně tvoří takzvanou mikrorodinu, tj. jazykovou rodinu v užším slova smyslu. Jejich příbuznost, z níž vyplývá i podobnost na bázi lexikálního fondu a mluvnické stavby, dosvědčuje vzájemná srozumitelnost na určité úrovni. Podobnost jazyků z jedné užší jazykové rodiny částečně zajišťuje možnost porozumění mezi komunikujícími. Zmíněná eventualita se však týká spíše jednoduché konverzace na všední témata, respektive nejde vztáhnout na veškerou komunikaci.

Slovanské jazyky zpravidla podléhají trichotomnímu dělení – štěpí se tedy na jazyky západní, východní a jižní. Díky snaze o přesnější popis a členění slovanských jazyků se lze rovněž setkat s klasifikací dichotomickou, kde první skupinou jsou slovanské jazyky jižní a východní, přičemž do druhé spadají **slovanské západní**.

Při ještě větší preciznosti v rozčleňování je zde také klasifikace tetrachotomická. Ta už rozlišuje oblast severovýchodoslovanskou (ruština, ukrajinština, běloruština, rusínština), severozápadoslovanskou (polština, kašubština, horní a dolní lužická srbština, **čeština**, slovenština), jihozápadoslovanskou (srbochorvatština, slovinština) a jihovýchodoslovanskou (bulharština, makedonština). Při podrobnějším členění dochází k přílišnému atomizování slovanské jazykové oblasti, proto je klasifikace trichotomická ve své podstatě kompromisem vycházejícím z protnutí členění dichotomického a tetrachotomického.

Z pohledu morfologické typologie slovanské jazyky včetně češtiny nejvíce odpovídají skupině jazyků flektivních, které vyjadřují gramatické funkce pomocí flexe neboli ohýbání. Jedná se o vnější modifikace lexikálních jednotek, což v praktickém užívání jazyka vyúsťuje v deklinaci jmen, konjugaci sloves nebo připojování afixů ke slovním kořenům.

Připojování afixů je též znakem aglutinačních jazyků, jen s tím rozdílem, že jeden aglutinační afix vyjadřuje výlučně jednu gramatickou funkci. Pokud se vezme za

příklad lexém *kozlů*, zjišťuje se, že platí pro dvě gramatické funkce zároveň – plurál a genitiv, tím pádem je v tomto případě považován za flektivní. Princip aglutinační se v češtině uplatňuje v úzké oblasti, kupříkladu ve stupňování přídavných jmen nebo u spojky *-li*, která se užívá v případě dvou možností (*Budeš-li mít dostatek peněz, neváhej.*).

V češtině se přirozeně uplatňuje i princip introflektivní, kde v kmenu dané lexikální jednotky nastává obměna vokálů, např. *nesu – nosím*. Většina slovanských jazyků (mimo jihovýchodoslovanskou skupinu) má rovněž charakter syntetický, co se vyjadřování gramatických vztahů týče. Syntetické jazyky se vyznačují užíváním afixů a rozvinutou flexí, např. *květina – květiny, čtu – čteš* apod. Češtině se při tvoření některých mluvnických kategorií nevyhýbá ani princip analytický, jenž je tvořen pomocnými lexikálními jednotkami – např. *budu se dívat, seděl jsem*, které samostatně nemají plný význam.

Čeština se vyznačuje několika zvláštnostmi:

- a) flektivní sufixy, které neodkazují pouze na svoji zvukovou podobu, do jisté míry se vyznačují i vlastními funkcemi – je rozdíl v užití sufixu *-y* při výrazech *matky* (akusativ substantiva feminina v plurálu) a *pány* (akusativ substantiva maskulina v plurálu)
- b) stylistické využití synonymie sufixu, např. *rodiče – rodičové*
- c) duálové sufixy, které jsou pozůstatkem dvojného čísla, jež se používalo přibližně do 15. století (*oběma nohama, čtyřma očima*)
- d) možnost výběru sufixu, např. lokativ substantivního maskulina *hrad* nabízí dva možné flektivní sufixy: *-u* a *-ě*. U některých substantiv (*doměk, dialog*), byť podle vzoru *hrad*, je však varianta lokativu se sufixem *-u* nevhodná.
- e) měkčení, krácení, dloužení, změny či zanikání hlásek na konci i uvnitř kmenů lexikálních jednotek. Alternace¹ lze vydělovat jako konsonantické, vokalické či smíšené. Příkladem alternace *k – c* (*ruka – ruce*), *h – z* (*blahý – blaze*), *ů – o* (*důl – v dole*), *á – a* (*brána – bran*), *a – á* (*v mrazu – mráz*), *í – ě* (*sníh – sněhu*)

¹ Srov. s (Osolsobě 2014: 198)

- f) na rovině suprasegmentální má čeština lexikální přízvuk na první slabice, což posléze ovlivňuje podobu znění cizojazyčných přejímek, dochází k určité adaptaci, př. anglická hláska [ŋ] je zastoupena českým spojením [ŋg]/[ŋk]
- g) poměrně úzký inventář vokálů v porovnání s němčinou či angličtinou

2 GERMÁNSKÉ JAZYKY

2.1 Němčina

Němčina patří mezi jazyky germánské. Tyto jazyky se ještě dále rozdělily na východní, západní a severní větve. Angličtina i němčina byly poté zahrnuty do podskupiny západogermánských jazyků.

V současnosti je výčet západogermánských jazyků vyčíslen na šest jazyků: angličtina, němčina, nizozemština, frišština, jidiš a afrikánština. Západogermánské spojuje „absence dlouhých konsonantů, krátké a dlouhé vokály (jidiš dlouhé nemá) a úplná redukce vokálů v gramatických prostředcích.“ (Berkov 2002: 11)

Hlavními zvláštnostmi němčiny podle Berkova (Berkov 2002) jsou:

- 1) „hojně rozšíření umlautu a jeho morfologizace, př. *das Buch – die Bücher* (plurál substantiva kniha)
- 2) takzvané lámání, přechod *e > i* ve druhé a třetí osobě singuláru prézens, v imperativu silných sloves v některých slovtvorných typech, př. *geben (dávat) – er gibt* (č. *dává*), *der Berg* (č. *hora*), *das Gebirge* (č. *pohoří*)
- 3) znělost počátečního [s] > [z], př. *sitzen* (č. *sedět*)
- 4) počáteční spojení [št-], [šp-] < [st-], [sp-], př. *der Stein* (č. *kámen*)
- 5) počáteční [š-] < [sk-], př. *der Schuh* (č. *bota*)
- 6) zachování koncového *-n* (v mnohých tvarech), př. sloveso *essen* (č. *jíst*) oproti anglickému *eat*
- 7) ztráta znělosti u koncových konsonantů morfémů, př. *das Rad* (č. *jízdní kolo*) [ra:t]“ (Berkov 2002: 12)

Němčina se oproti angličtině uplatňuje víceméně v evropských oblastech, ačkoliv například ve Spojených státech je zaznamenán nejpočetnější příval přistěhovalců právě z německy mluvících zemí. S ohlednutím do historie, respektive do časů 2. světové války, se němčina objevovala hojně ve Slezsku, v českém pohraničí, v Pobaltí. Dnešní situace odpovídá přibližně sto milionům aktivních mluvčích, což je však více než čtyřikrát méně oproti giganticky rozšířené angličtině.

2.2 Angličtina

Angličtina je platným dorozumívacím jazykem. Jako státní jazyk se uplatňuje v několika státech Ameriky, v evropské Velké Británii, sahá i do Nového Zélandu, ale figuruje rovněž vedle dalších státních jazyků, např. v Irsku, Kanadě nebo Jihoafrické republice. Mimo to se jednotlivé její prvky, takzvané anglicismy, stávají součástí jazyků po celém světě. Aktuálně je tak angličtina nejdůležitějším dorozumívacím prostředkem mezi jednotlivými národy.

Dnes má západogermánská angličtina význam celosvětový (téměř 400 milionů mluvčích, koleem 370 milionů rodilých), avšak nebyvalo tomu vždy tak. Kolem roku 800 se stala spisovným jazykem, v 11. století ovšem byla vytlačena na venkov. Příčinu lze hledat v období po bitvě u Hastingsu proti Normand'ánům (r. 1066), která vyústila v podrobení Anglie Normandií (oblast na severovýchodě Francie). Proto také ze všech germánských jazyků právě anglická lexikální zásoba zahrnuje největší počet románských jazykových prvků.

Stav angličtiny na poli jazyků se proměnil až o dvě staletí později. Ke změně však docházelo postupně od počátku 12. století. Nejprve koexistovaly anglické dialekty jako jazyk lidových mas a francouzština jako jazyk vládnoucích tříd. Zvyšování prestiže anglického jazyka napomohla vzrůstající důležitost politické, ekonomické a kulturní oblasti.

K velkému rozšíření i zpopularizování přispěla například literární díla londýnského básníka Geoffreyho Chaucera. Jako správný Londýňan používal ve svých dílech londýnský dialekt. V novoanglickém období sehráli v utváření normy spisovného jazyka stěžejní roli další zvučná jména z oblasti anglické literatury 16. až 17. století. Jako jeden příklad za všechny může posloužit velikán William Shakespeare.

Novoanglické období, které započalo právě v 16. století, přineslo nejdůležitější změnu – velký posun vokálů, takzvaný *great vowel shift*. Ten zapříčinil změnu celého systému vokálů v anglickém jazyce. V angličtině došlo k následujícím transformacím: $i: > ai$, $e, a: > ei$, $o: > u$ nebo také $u: > au$. Důležitým posunem se stala tehdejší vokalizace hlásky *r*, která vedla ke vzniku nejen nových vokálů, nýbrž i diftongů.

Po ortografické stránce jazyka se uvádí (Berkov 2002) fakt, o který zavádili jistě mnozí jedinci učící se angličtinu, a sice, že „anglická ortografie je založena na historicko-etymologickém principu a velice nedokonale odráží reálnou výslovnost.“ (Berkov 2002: 17)

Tato skutečnost také někdy brzdí schopnost anglicismu zadaptovat se v daném jazyku. Ztížená možnost uplatnění přejímky v některém jazyce posléze může vést k horšímu porozumění. Nejlépe se ujímají právě ty lexikální jednotky, u kterých se ortografická a výslovnostní forma shodují.

Ortografická pravidla angličtiny každopádně nejsou jednoduchá a navíc v nich lze vysledovat i mnoho výjimek. Například vokalické grafémy mají dvě možnosti způsobu čtení.² Jinak se čte anglický výraz se zavřenou slabikou (včetně ortograficky zavřené) se zdvojeným konsonantickým grafémem *tt* v lexikální jednotce *fetter* ['fetə], č. *bránit*, *omezovat*, jinak se bude číst anglický výraz *cake* [keɪk], č. *dort*, která obsahuje otevřenou slabiku (včetně ortograficky otevřené), před níž je konsonant *c* a němý vokál *e* na konci jednotky.

Specifickým rysem angličtiny je také čtení vokálů před grafémem *r*. Jinak se čte anglický výraz *car* [ca:] (č. *auto*), kde je vokál *a* před koncovým konsonantem *r*, jinak se bude číst anglický výraz *mere* [mɪə] (č. *pouhý*), kde je za konsonantem *r* ještě němý vokál *e*. Komplikovaným se může stát i čtení dvojic vokálů, popřípadě konsonantů. Digrafy se vyskytují například v těchto vokalických skupinách:

- a) *ai, ay* – [ei]: *pain* [peɪn] (č. *bolest*)
- b) [eə]: *fair* [feə] (č. *spravedlivý*)
- c) [ɪə]: *fear* [fiə] (č. *strach*)

Konsonantickými dvojicemi se staly například skupiny: umístěné na začátku lexikální jednotky – *ch* (*chapter*, č. *kapitola*) nebo *kn* (*knee*, č. *koleno*), spojení konsonantů *dg* uvnitř výrazu (*fridge*, č. *chladnička*), nebo na samotném konci *sh* (*fresh*, č. *svěží*) a další seskupení dvou i více konsonantů.

² Srov. s (Berkov 2002: 17)

Angličtina má mezi germánskými jazyky výsadní postavení nejen co se týče míry poskytování výpůjček. Od zbytku germánských jazyků se liší pochopitelně i morfologickým systémem, který je například oproti němčině značně zjednodušen. Zanikla například kategorie rodů substantiv (maskulinum, femininum, neutrum), která se v západogermánské češtině i západoslovanské češtině stále drží. Adjektiva v angličtině též nemají člen, pakliže se nejedná o superlativ.

Členy se řídí podle singulární (*a dog*, č. *pes/an apple*, č. *jablko*) nebo plurálové formy (*the woman*, č. *žena*) substantiva a na rozdíl od němčiny i češtiny nepodléhají flexi, což výrazně usnadňuje učení se jazyku. Němčina je na členech a její flexi postavena, promítají se poté v celé gramatice jazyka. Ke shodě s němčinou dochází ale v klasifikaci sloves na silná (nepravidelná) a slabá (pravidelná), která se od sebe liší způsobem konjugace.

Prostředkem pro vztah angličtiny a cizích jazyků je její lexikum. Je však důležité podotknout, že v angličtině je zastoupen nezanedbatelný počet lexémů románského původu. Paradoxně jde o přejímky, které označují důležitá pojmenování a v ostatních germánských jazycích se vyjadřují lexikálními výpůjčkami germánského původu. To se týká například lexikálních jednotek jako *money* (č. *peníze*), *government* (č. *vláda*), *science* (č. *věda*), *travel* (č. *cestovat*), *because* (č. *protože*) a další.

Přes zmíněné je právě angličtina tím jazykem, který dnes nepřetržitě přináší nová pojmenování související s rozvojem průmyslu. Vzhledem k rozdělení jazyků do jednotlivých skupin lze očekávat i bližší vzdálenosti lze očekávat větší otevřenost mezi dvěma germánskými jazyky než mezi jazykem germánským a slovanským.

3 LEXIKÁLNÍ ZÁSoba

Lexikální zásoba je souhrn všech lexémů. Lexémy představují abstraktní jednotky lexikálního systému nadřazené všem svým konkrétním manifestacím v řečových řetězcích, tj. zahrnující u ohebných slov všechny gramatické tvary (v češtině např. *děkuji, děkuješ, bude děkovat* ad./*otec, otci, otcem* ad., v němčině *ich danke, du dankst, er dankt, der Vater, den Vater, dem Vater* apod.). Jedna z možných formálních realizací lexému je vždy považována za reprezentativní (např. nominativní forma u jmen, infinitiv u sloves). Prostřednictvím této zástupné podoby jsou lexémy uváděny ve slovnících.

Bohatství lexikální zásoby není přesně změřitelné, neboť živý jazyk prochází neustálým vývojem. Některé lexémy postupem času zanikají, zatímco některé naopak nově vznikají a další se přejímají z cizích jazyků. Díky všem těmto jevům můžeme lexikální zásobu každého živého jazyka označit za dynamický systém lexikálních jednotek.

Taktéž lexikální zásoba každého jedince se liší. Individuálnost každého člověka následuje individuální lexikální zásoba, a to jak aktivní, tak i pasivní. Aktivní lexikální zásobou se rozumí ty lexikální jednotky, které jsou registrovány a zároveň užívány v promluvě. Oproti tomu pasivní lexikální zásobou se označují druhy lexémů, které nejsou používány aktivně. Jde pouze o jejich registrování a pochopení významu. Pasivní lexikální zásoba si vystačí s nižší úrovní jazykových schopností, je tudíž oproti aktivní složce v jasné převaze. Hovoří se až o šestinásobku.

3.1 Rozvrstvení lexikální zásoby

Lexikální zásoba každého jazyka je rozvrstvena. Středobodem se stává jádro, v němž se vyskytují pojmenování pro zpravidla nejdůležitější, vývojově nejstarší a nejfrekventovanější jednotky, které jsou neodmyslitelně spjaty s každodenní komunikací mezi lidmi. (Kloučková 2014: 10). „Z hlediska synchronního jsou to většinou slova nemotivovaná, ale sama se stávají základem pro vytváření slov

odvozených. Bývají to pojmenování neutrální, bez citové a jiné příznakovosti.“ (Příruční mluvnice češtiny 1995: 93)

Protipólem jádrových lexikálních jednotek se stávají slova vyskytující se na periférii lexikální zásoby. Zástupci z periférie jazyka se nevyznačují tak vysokou frekvencí výskytu jako zástupci jádrových lexikálních jednotek. Periferní jednotky se dále vymezují na rovině teritoriální, sociální, s časovou platností, popř. se známkou expresivnosti. Toto definování periferní lexikální zásoby poté zastřešují archaismy, historismy, neologismy, slang, argot atd.

Teritoriálně vymezená lexikální zásoba představuje omezení užití některých lexikálních jednotek na určitém místě (dialektismy, regionalismy, etnografismy, interdialektismy). Sociální vymezení zahrnuje souhrn slov profesní mluvy, slangu a argotu. Jelikož je argot mluvou deklasovaných vrstev, které si kladou za cíl utajit informace pro vnější okolí, lze v něm častěji spatřovat tendence přejímání lexikálních jednotek z cizích jazyků.

Periferní lexikální zásobu vymezenou na základě příznaku expresivnosti lze identifikovat u pojmenování familiárních, hypokoristik, příbuzenských vztahů, dětských slov, eufemismů či na druhé straně pejorativa, vulgarismy, dysfemismy, slova zhrubělá ad. Expresivní lexémy obecně vyjadřují citový (kladný, nebo záporný) postoj mluvčího ke sdělované skutečnosti.

Z hlediska časové platnosti je možné dostat se i k dalším typům periferní lexikální zásoby. Jsou jimi archaismy, historismy a neologismy. V kontextu diplomové práce je vhodné zaměřit se na neologismy, jelikož právě takto se dají anglicismy označit. Neologismy jsou lexikálními novotvory, kdy lexém buď nově vznikl, nebo byl přejet z cizího jazyka.

Každý živý jazyk je dynamickým systémem – nastávají v něm změny, neboť i příslušní mluvčí prochází přirozeným vývojem. Tím se následně proměňuje i materiální okolí společnosti. Vladimír Šmilauer (Šmilauer 1980) tvrdí, že „jazyková zásoba se mění, protože se mění skutečnost.“ (Šmilauer 1980: 60)

Společnost produkuje nové materiální věci, popř. vylepšuje staré, čímž vznikají zcela nové, jež je potřeba pojmenovat. Tímto způsobem může být náš jazyk postupně

obohacován o neologismy, které Vladimír Šmilauer definuje jako nové lexikální jednotky, které „do spisovného jazyka pronikly nedávno a mají ještě příchut' novosti.“ (Šmilauer: 1980: 48)

Jako pojmenování, které lze označit za základní materiál lexikální roviny, se označují plnovýznamové lexikální jednotky. Pojmenování mají dvě složky:

- a) formální a akustickou - mohou se odlišovat
- b) sémantickou – jazykový mluvčí má ke skutečnosti vytvořen nějaký vztah

„Význam pojmenování je soubor vztahů mezi formální stránkou a selekční představou jisté skutečnosti zachycenou v myšlení. Obráceně platí, že tato představa vyvolává uzavřenou řadu fonémů, pomocí níž lze představu vyjádřit.“ (Weisgerber 1981: 170)

Je vhodné rovněž podotknout, že lexikální zásoba každého jazyka se na druhé straně setkává přirozeně i s úbytkem, tedy s opakem k jejímu obohacování. Úbytek se týká buď snížené frekvence výskytu lexikálních jednotek, či jejich postupného až úplného vymizení v důsledku vytlačení frekventovanějším výrazem.

3.1.1 Lexikální jednotky cizího původu

Zásoba lexikálních jednotek každého jazyka určitým způsobem podléhá změně a vývoji. Logicky se přistupuje k obohacování o nové lexikální prvky, které jsou načerpávány ze zdrojů domácích (derivace, kompozice, abreviace) i cizích (přejímání cizojazyčných prvků). Zásadním procesem ovlivňování lexikální zásoby je právě přejímání lexikálních jednotek z cizích jazyků. Přejímání je „důsledkem kontaktů jazyků a jejich vzájemné ekonomické, politické a kulturní situace, poznávání cizích skutečností a potřeby je pojmenovat“ (Čermák, Filipec 1985: 123). Přejímání bývá ovlivněno vztahy a kontakty mezi jednotlivými státy.

3.2 Zapojování cizojazyčných výpůjček do lexikální zásoby jazyka

Průnik anglicismů do lexikální zásoby a jejich transformace v užitelnou jednotku je proces s těmito vývojovými fázemi, které se projevují ve všech jazycích totožně (Filipec, Čermák 1985):

„/1/ časový moment, kdy se nová jednotka objeví;

/2/ nová jednotka se užije v projevu, textu, patří k periférii systému, není reprodukovatelná a má nízkou frekvenci;

/3/ jednotka se užívá, ale má příznak novosti, přechází z periférie k centru systému a je omezeně reprodukovatelná;

/4/ jednotka se užívá běžně, stává se jazykovou a společenskou hodnotou v komunikační praxi, je reprodukovatelná a frekventovaná.“ (Filipec, Čermák 1985: 100)

Proces zapojování neologismů do systému jazyka však neprobíhá vždy snadno. Pravděpodobně největší bariérou při adaptování přejímek bývá odlišnost mezi psanou a zvukovou podobou daného anglicismu. Následně může tato rozdílnost vést k horšímu osvojování nové lexikální jednotky, z čehož plyne i možný odmítavý postoj vůči nim.

Ve srovnání s češtinou je němčina angličtině mnohem bližší. To platí např. pro téměř shodnou výslovnost německého substantiva *das Haus* vs. anglické *house*, ač forma zápisu je odlišná. Podobnost germánských jazyků je dána jejich příbuzností. V němčině a angličtině lze najít množství navzájem podobných slov, např. *apple/der Apfel* (č. *jablko*), slovesa *can/können* (č. *umět, moci*) nebo *wash/waschen* (*umýt*) ad. Blízkost těchto dvou jazyků poté usnadňuje i přejímání z angličtiny do němčiny.

V češtině se (vzhledem k typologii jazyka) výrazy angličtině podobné, nebo dokonce shodné stěží mohou vyskytnout, čímž je proces zapojování anglicismů v určité míře ztížen. Některé anglicismy se jeví jako silně příznakové a mluvčí tuto skutečnost vnímají. Při přejímání se ale občas stává, že anglická psaná forma se kryje s výslovností, jinými slovy – anglicismy se čtou tak, jak jsou napsány, např. *drink, box, film, web* aj.

Častější jsou však rozdílnosti mezi grafickou a výslovnostní formou nachází. Pro přečtení výrazu je zapotřebí znát fonologická pravidla angličtiny. Varianty ortografické podoby vypadají poté následovně: dochází buď k zachování původní ortografické podoby: angl. *sex-appeal* [epíl], *looping* [lú-], *steeplechase* [stýplčejs], nebo k jeho rozkolísání a tvoření dublet: angl. *džez/jazz*, *coach/kouč*.

3.2.1 Charakteristika češtiny z hlediska podílu výpůjček

V případě češtiny je možné přijmout lexikální výpůjčku sousedního státu, ale rovněž i státu západní Evropy, tzn. přejímku neslovanského původu, kterou například anglicismus bezesporu je. Česká země sousedí se čtyřmi státy, přičemž na Slovensku a v Polsku se hovoří slovanskými jazyky (slovenština, polština), zbylé sousední státy Německo a Rakousko k dorozumění užívají jazyk germánský (němčina). Konkrétně česko-německé vztahy měly v minulosti dlouhé trvání, což mimo jiné výrazně zasáhlo i lexikální zásobu češtiny.

Čeština byla němčinou ovlivňována intenzivně, neboť „naše země byla ještě v roce 1918 pod vlivem rakousko-uherské monarchie. Proběhla taktéž silná emigrační vlna a germanizace měst, žila zde vyšší vrstva (šlechta) i nižší (řemeslníci) hovořící německy.“ (Kloučková 2014: 17). Němčina se prosazovala i v oficiální literatuře se záměrem češtinu postupně vytěsnit. „Návrat češtiny nastal až v období národního obrození. Sílily zde puristické tendence a rovněž se rozmohlo přejímání lexikálních jednotek ze slovanských jazyků, aby se alespoň částečně vyrovnal dlouholetý dopad německého jazyka na češtinu.“ (Kloučková 2014: 17)

Cizojazyčné lexikální jednotky se v češtině i v němčině vyznačují rozkolísanou ortografií. Původní anglicismus si buď i v češtině či němčině zachovává svoji původní ortografickou podobu, ale často dochází k jevu, kdy se začne ortograficky adaptovat na jazyk, který jej přijal. Poté lze narazit na dubletní tvary anglicismu jako např. *meeting /mítink*.

Kromě cizojazyčných přejímek se v jazycích objevuje ještě skupina takzvaných internacionalismů. Ty představují lexikální jednotky, které národy užívají

společně s použitím shodného významu. Známé jsou internacionalismy původu řeckého (*atlet, disk, tragédie, olympiáda*), popřípadě latinského (*menza, cirkus, legie, revoluce*).

3.2.2 Charakteristika němčiny z hlediska podílu výpůjček

Německý jazyk disponuje nemalým množstvím jazykových výpůjček. Zde figuruje především latina: *die Straße* (č. *ulice*), *das Fenster* (č. *okno*), *der Altar* (č. *oltář*), *der Professor* (č. *profesor*). Mnoho jazykových výpůjček pochází z řečtiny, např. *die Kirche* (č. *kostel*), *die Bibel* (č. *bible*), *der Philosoph* (č. *filozof*), dále z francouzštiny, např. *die Armee* (č. *armáda*) či *die Musik* (č. *hudba*). V posledních desetiletích proniklo také nemálo amerikanismů typu *die Rush-hour* (č. *dopravní špička*), *das Team* (č. *tým, kolektiv*), *die CD* (č. *kompaktní disk*) atd.

Jelikož se v případě němčiny a angličtiny jedná o jazyky pocházející ze stejné jazykové skupiny, navíc angličtina má jistou převahu v tom, že celosvětově ovlivňuje, dá se odhadovat, že angličtina není z němčiny násilně vytěšňována. Na území Německa je možné například dohledat nezanedbatelný počet bilingvních základních škol, kde je až polovina výuky vedena v angličtině. Jako ukázka může posloužit Obermayr Europa-Schule v německém Hesensku, kde se anglický jazyk stává druhým vyučovacím jazykem již v prvním ročníku povinné školní docházky. Statistické údaje napovídají, že na této konkrétní škole je angličtina v 1. ročníku zastoupena ve 44 % výuky, od 3. a 4. třídy již z 50 %.

Přesto však nastaly v minulosti okamžiky, kdy se německý jazyk bránil cizojazyčným vlivům skrze purismus. Hovoří-li se o purismu, vyvstávají na mysl čistící tendence v lexikální zásobě daného jazyka. V publikaci *Současné germánské jazyky* (Berkov 2002) se uvádí, že „podíl slov cizojazyčného původu v současných germánských jazycích silně kolísá. Krajními póly jsou islandština, jejíž zásoba je *nejgermánštější*, tj. má nejméně slov cizího původu, a angličtina, v níž značnou část slovní zásoby tvoří cizojazyčné prvky. Pochopitelně existují dost velké rozdíly mezi počtem cizojazyčných prvků v jazyce a v mluvě.“ (Berkov 2002: 299)

Bylo zjištěno, že německý jazyk byl přes velké množství výpůjček purističtější než kupříkladu jazyk švédský, kterým hovoří kolem 8,5 milionu mluvčích, na rozdíl od

němčiny se zhruba 100 miliony. Jako nejméně puristická vychází dodnes právě angličtina, což je jazyk pro přibližně 400 milionů lidí. Uváděný počet jazykových mluvčích není náhodný, avšak ne zcela relevantní. Stěžejní úlohu hrají především různé sociohistorické a sociopsychologické momenty. „Purismus nevzniká sám od sebe, ale jako projev určité mentality (vlivných vrstev) společnosti, jako reakce na určité historické podmínky.“ (Berkov 2002: 299) Berkov dále uvádí, že rozsah těchto faktorů je značně široký: „Krajními body jsou na jedné straně šovinismus, na druhé straně komplex méněcennosti s množstvím mezistupňů. Např. v Německu se období nacismu s jeho bezpříkladným šovinismem proslavilo aktivní puristickou činností.“ (Berkov 2002: 301)

Rudolf Hoberg se ve studii *Die deutsche Sprache zur Jahrtausendwende* (č. *Německý jazyk na přelomu tisíciletí*) ke vzájemnému vztahu angličtiny a němčiny vyjadřuje tak, že vedle angličtiny je němčina stále uznávána jako cizí jazyk, jemuž se dosud některé evropské národy učí. Mimo to poukazuje na to, že počet jazykových výpůjček anglického původu v němčině ve vztahu k celkové lexikální zásobě a v porovnání s jinými cizími a přejatými výrazy je spíše nepatrný. (Hoberg 2000: 303)

Dle Hoberga (Hoberg 2000) nejde o příliš viditelný jev, který by mohl němčinu nějak poškodit či ohrozit. Anglicismy, které se objevují v němčině, nemusejí být zpočátku přímo rozpoznatelné. Prochází změnami morfologickými, tzn. určením členu k substantivu, psaní velkého počátečního grafému, př. *das Team*). Na druhé straně však dochází i k nežádoucím změnám syntaktickým, např. nepravidelný slovosled ve větě *Ich bin in die Stadt gefahren heute Morgen*, který se řídí dle slovosledu v angličtině; časový údaj *in 2004* namísto *im Jahr 2004* nebo *2004*; nesprávné použití apostrofu: *Bert's Bratwursteck* místo *Berts*). Po recepci jsou tak anglické jednotky postupně upravovány dle pravidel německého jazykové systému.

Hoberg však považuje převzetí cizích slov anglického původu za méně problematické než gramatické změny, jako je např. porušení větného rámce (něm. *die Ausklammerung*), příkladem již výše zmiňovaná věta *Ich bin in die Stadt gefahren heute Morgen*, která kopíruje slovosled angličtiny. Dalším znepokojujícím bodem jsou posuny významu, např. u slovesa *realisieren*, jehož původní význam odkazoval k českému ekvivalentu *uskutečnit*. Po vzoru angličtiny se však význam posunul ke slovesu *uvědomit si*. (Hoberg 2000: 304)

K anglicismům zaujímá spíše negativní postoj rovněž německý lingvista Jochen A. Bär v článku *Deutsch im Jahr 2000* (č. *Němčina v roce 2000*). Podle něj jsou společenské a politické změny, masmédiá, nová média, komerční a komunikační globalizace to hlavní, co podporuje pronikání anglicismů či amerikanismů do němčiny. Obměnu jazyka však považuje za negativní. (Hoberg 2000: 33)

4 ANGLICISMY

Akademický slovník cizích slov vymezuje anglicismy jako jazykové prvky, jež se přejímají z anglického jazyka do jiného. Z hlediska vymezení slovní zásoby jsou takzvanými neologismy, označeními pro nové skutečnosti, vynálezy, myšlenky ad. Anglicismy nejdříve pronikají na periferii lexika, postupně a později mohou v jazyce též zdomácnět. Vliv anglického jazyka na český je zřetelný a postupuje čím dál tím více.

Opakované přejímání anglických pojmenování do češtiny má několik důvodů. Tím primárním je bezpochyby snaha o rozšiřování lexika jazyka, přesto i tato tendence by měla mít určité hranice. Nezřídka se totiž stává, že některé čerstvě vzniklé skutečnosti ještě nejsou v češtině pojmenovány, načež jazyková společnost zkratkovitě přikročí k přejímce cizojazyčného prvku, tudíž nemá potřebu hledat odpovídající český ekvivalent. Mnoho anglicismů však své české protějšky má. Poté však dochází k situaci, že výrazy si vzájemně konkurují a často jeden z nich frekvenčně převládá.

Studie *Čeština na přelomu tisíciletí* upozorňuje na to, že společnost mnohdy za anglicismy považuje pouze jednotky s původní ortografií. Dynamičtější (a často i problematičtější) jsou ovšem anglická slova procházející procesem počešťování, během něhož se nejenom adaptuje jejich forma, ale i vyjasňuje jejich funkčnost, tj. místo v českém lexikálním systému.

Vedle pojmenování čerstvých či nedávno vzniklých produktů (*smartphone*, *smartwatch*, *Xbox*) se anglicky pojmenovávají také osoby (*hater*, *hacker*, *spamer*). Vytváření nových pojmenování osob je podmíněno množstvím mimojazykových faktorů. Patří k nim změny ve společenském a kulturním životě (důležitým mezníkem byl rok 1989), v politické či hospodářské sféře. Silnými vlivy jsou též rozvoj nových vědních a technických oborů, vznik profesních i zájmových činností, specializací, trendů, tendencí v oblasti životního stylu nebo nových volnočasových aktivit atd.

Přítomnost anglicismů v českém jazyce je zaznamenávána ve slovnících neologismů – *Nová slova v češtině* (1998) a *Nová slova v češtině 2* (2004), které vzešly od kolektivu autorů pod vedením Olgy Martincové. Ve slovnících je vedle hesla vždy uvedena výslovnostní podoba, informace z oblasti gramatiky a etymologie. Většinou jsou u hesla také předložena synonyma, příklady užití a další poznámky.

4.1 Pronikání anglicismů do češtiny

Český národ byl do sametové revoluce proti anglicismům poměrně obrněn. Přímé kontakty mezi češtinou a angličtinou byly spíše vzácností a možnosti migrace byly tehdy rovněž omezené. Před revolučním rokem 1989 se v češtině objevovaly pouze starší výpůjčky z oblasti sportu, módy či hudby. Ty svůj přínos pro český jazyk obhájily – svoji pozici si totiž drží dodnes. Málokdo by dnes dal přednost například slovu *kopaná* před *fotbalem*. Nastává tak situace, kdy si jsou mluvčí českého jazyka vědomi toho, že v minulosti existovaly jisté výrazy, jejichž význam je jim známý či povědomý, nicméně pozvolna ustalující se anglicismy je vytlačily do pasivní slovní zásoby nebo vytěsnily úplně.

Na rozdíl od němčiny se čeština ocitá pouze v roli přijímacího jazyka. Oboustranné ovlivňování je prakticky vyloučené.³ Čeština je jazykem s pár milióny aktivních mluvčích, zatímco angličtina aspiruje na dorozumívací jazyk po celém světě. Přejala status *linguy francy*.

Učení se angličtině společně s používáním anglicismů je dnes vnímáno jako projev adaptability na moderní svět. Pakliže za první republiky byla za módní záležitost považována francouzština, dnes převládá právě angličtina. Vzešlé cizojazyčné prvky pronikají nejen do slangové mluvy či profesních žargonů, ale rovněž do obecného úzu.

Anglicismům, které český jazyk doslova prodchnuly, se začala věnovat větší pozornost ve druhé polovině dvacátého století. Počátky recepce anglicismů se však datují již v předminulém století. Tehdy se jednalo o anglicismy typu *tramway*, který po počestění získal grafickou podobu *tramvaj*.

Ve 20. století už anglicismy výrazněji pronikaly do oblasti sportu, načež vznikly termíny *team* s počestěnou verzí *tým*, popř. *volleyball* a *volejbal*. V tomto časovém období se však pronikání anglicismů do českého jazyka dalo ještě označit za relativně slabé v porovnání s tím, co přišlo po revolučním roce 1989. Byla zrušena cenzura a jazykové území se otevřelo okolnímu světu. K přejímání cizojazyčných prvků byl najednou mnohem snazší přístup.

³ Výjimkou celosvětově rozšířený Čapkův výraz *robot*.

4.2 Pronikání anglicismů do němčiny

Vzájemný cizojazyčný vliv je fenomén, který lze najít ve všech jazykových kulturách. Na světě není jazyk, který by během svého přirozeného vývoje zůstal jiným(i) nedotčen. Kulturní a jazykové styky mezi Velkou Británií a Německem nejsou záležitostí novou, nýbrž sahaly již do dávné minulosti. Avšak poměr mezi přijímáním a odevzdáváním nebyl vždy rovnoměrně vyvážen. Počet germanismů v anglickém jazyce je spíše nepatrný oproti anglicismům v jazyce německém. Obzvláště v posledních dekádách počet anglicismů výrazně vzrostl.

Německý jazyk skrze epochy ukazuje, že je připraven cizí slova přijmout, ostatně jako jiný cizí jazyk. Pokud se ovšem němčina srovná například se sousední Francií, kde byla v minulosti založena komise k ochraně jazyka před cizími jazykovými vlivy, ukáže se, že francouzský jazyk se lexikálním jednotkám z jiných jazyků brání podstatně viditelně.

Lze tvrdit, že němčina v době od středověku až do období osvícenství byla ovlivňována především latinou. Následovně zažila rozkvět výše zmiňovaná francouzština, kdežto 19., 20. a 21. století kompletně patřilo vlivu angličtiny. V průběhu historie si Německo vytvořilo jakýsi postoj, kdy angličtina byla vnímána jako vzorový jazyk. Významná města typu Hamburg, Lipsko, Gotinky, popř. švýcarský Curych aspirovala na hlavních centra anglického vlivu.

Jak již bylo uvedeno, při kontaktu angličtiny a němčiny lze předpokládat oboustranné ovlivňování. Němčina je tedy jak přijímacím, tak i dávajícím jazykem. Bylo zjištěno, že nejčastějšími germanismy v angličtině, které se vyskytovaly především v médiích, byly *diesel* (č. *motorová nafta*), *Reich* (č. *říše*), *Ostpolitik*, *blitz* (č. *útok*), *Nazi* (č. *nacista, nacistický*) či *kindergarten* (č. *mateřská škola*).

Angličtina čerpala z němčiny v první řadě v oblasti přírodních věd. V 19. století tomu tak bylo především v oblasti filozofie (*categorical imperative*), literatury (*storm and stress*) a jazykovědy (*soundshift*, *loanword*, *umlaut* a *ablaut*). Také vznik freudovské terminologie s sebou přinesl známé výrazy *angst* (strach) či *psycho-analysis* (psychoanalýza).

Od začátku 60. let 20. století byl zaznamenáván naopak značný nárůst anglicismů v německém jazyce, který vyvrcholil v 90. letech. Vývoj po 2. světové válce vedl k tomu, že se angličtina profilovala jako světový dorozumívací prostředek a stala se z ní *lingua franca* celého světa. Lingua franca vědy, techniky, mezinárodního obchodu. Po 2. světové válce definitivně nahradila francouzštinu v oblasti diplomacie.

Německý jazyk byl v minulosti ovšem rovněž *lingua franca*, a sice během 19. a první poloviny 20. století ve vědách, konkrétně ve fyzice, chemii, sociologii a vědách historických, to znamená v historii, archeologii či etnografii. Objevoval se i v politice a etnografii. Německy se hovořilo ve velké části východní Evropy ještě dlouhé roky po skončení 2. světové války.

V současné době je pozice angličtiny dominantní. Než k tomu však došlo, trvalo to několik desítek let. Dominance angličtiny platí jednak se zřetelem k počtu mluvčích a rozšíření v celosvětovém měřítku, jednak vzhledem k jejímu kulturnímu vlivu a postavení jakožto internacionálního jazyka ve srovnání s ostatními.

4.3 Postavení anglicismů v češtině

Čeština se oproti němčině v postoji vůči anglicismům zákonitě liší. Důvodem je reálná fyzická i jazyková vzdálenost, ze které následně vyplývá i odlišné chování anglicismů v češtině. Čím více je konkrétní jazyk vzdálen, tím odtažitější postoj bývá zaujat. Ne vždy tomu však bylo takto. V porevolučních devadesátých letech se objevovaly tendence k odstraňování otřepaných výrazů, které se za bývalého režimu hojně používaly.

Rovněž nešla upřít snaha o zmodernizování jazyka. S užíváním cizojazyčných termínů zní jazyk zákonitě jinak a mluvčí tak mohli být případně oceněni za znalost cizího jazyka, který zakomponovali do své rodné řeči. Zvolením cizojazyčných prostředků tak byla promluva aktualizována a opatřena známkou jisté nevšednosti.

Zřejmě málokdo si však dokázal představit, v jak velkých vlnách budou do češtiny anglicismy v následujících letech proudit. V nepřeberném množství anglických výpůjček v češtině si však lze všimnout určité odlišné vnímavosti vůči jednotlivým

anglicismům. Kritériem může být například stáří přejetí. Čeština sice obsahuje staré anglicismy jako fotbal, džez, mítink, byznys ad., ale nesoustřeďuje na ně již svou pozornost. Tu si naopak získávají anglicismy nové. Stáří či novost se dá ověřit korpusech českého jazyka. Proti starším anglicismům stojí anglicismy nedávného přejetí, které Bozděchová (Daneš a kol. 1997) shledává následovně:

„Dynamičtější (a často i problematičtější) jsou anglická slova procházející procesem počešťování, během něhož se nejenom adaptuje jejich forma, ale vyjasňuje se i jejich funkčnost, tj. místo v českém lexikálním systému (anglicismy přizpůsobené částečně nebo nepřizpůsobené vůbec, srov. *hippie*, *cartridge*, *cash-advance*, *know-how*).“ (Daneš a kol. 1997: 272)

Adaptace anglicismu na český lexikální systém však nebývá přímo úměrná stáří daných přejímek (čím starší, tím více zdomácnělé), což Bozděchová dokládá takto:

„[...] srov. anglicismy formálně obdobné domácím typů, které se počešťují rychle, mnohdy zároveň s přejetím (*summit* [samt] – počeštěný pravopis podle původní výslovnosti anglických slov *clip*, *spray*, deklinace jako u domácích substantiv), na rozdíl od anglicismů formálně odlišných, které zůstávají i po delší době nezačleněny, byť alespoň částečně, např. pravopisně (*interview*, *summit*, *copyright*, *reggae*, *designer*, *dealer*).“ (Daneš a kol. 1997: 273)

Proces počešťování je vždy odvozen od míry adaptace jednotlivých anglicismů. Ta se týká zvukové, ortografické i morfologické roviny. Tyto roviny se však vzhledem k jazykové typologii v obou jazycích, tj. češtině i angličtině, značně liší. Angličtina se mimo jiné vyznačuje nepoměrem mezi psanou a mluvenou podobou jazyka, který se s češtinou shoduje zřídka. „Repertoár, příznaky a kombinatorika hlásek jsou v obou jazycích odlišné, a proto se v české výslovnosti nahrazují neexistující anglické hlásky blízkými českými hláskami. Do češtiny se tak dostávají nezvykle, někdy expresivně působící skupiny hlásek, např. *airbus* [érbas], *teenager* [týnejdžr], *barbecue* [bárbikjú], *feature* [fičr] apod.“ (Daneš a kol. 1997: 273, 274)

4.4 Postavení anglicismů v němčině

Již v minulosti se začalo spekulovat o tom, zda do současného německého jazyka nepřichází nebezpečný trend, kdy se zdá, že se němčina pomalu začíná transformovat na takzvanou **Denglisch/Germeng/Engleutsch/Deutschlisch**. Jedná se o německý jazyk v mluvené nebo psané formě s nadbytečným výskytem anglicismů, které jsou však povětšinou obecně srozumitelné (v reklamních kampaních, označování produktů nebo televizních vysíláních).

Německá lexikální zásoba disponuje mnoha anglicismy, včetně některých přejatých spojení, jako je např. *eine gute Zeit haben*, které odkazuje na anglické *have a good time*. Za typická *denglisch* slova jsou dále považována kupř. *ausgepowert* (vyčerpáný), *anklicken* (kliknout počítačovou myší), *recyceln* (recyklovat) atp. Podobné změny probíhají v terminologii odborného jazyka, např. lexikální jednotky typu *downloaden* vs. německé *herunterladen* (stáhnout z internetové sítě) nebo *upgraden* (vylepšit, inovovat, aktualizovat).

Jedním z dalších příkladů může být i německý výraz *Keks* (č. *sušenka*), který vyšel právě z anglického *cake*. *Keks* je jak fonologicky, tak graficky kompletně integrován, zatímco většina sémanticky a pragmaticky integrovaných anglicismů si zachovává svoji originální písemnou formu a částečně i znění: *Computer* (něm. *Rechner*), *Jetlag* ad. Rozdíl je pouze v psaní velkých počátečních písmen u podstatných jmen v němčině.

U výpůjček typu *Taxi*, *Hotel* nebo *Computer* je poněkud složitější stanovit, zda jde ještě o anglicismy nebo již internacionalismy, jinými slovy mezinárodní lexikální jednotky, které jsou společné více jazykům. Za internacionalismy mohou být označeny lexikální jednotky řeckého (*olympiáda*, *atlet*, *disk*, *teorie*, *praxe*, *tragédie*) či latinského původu (*cirkus*, *legie*, *menza*, *revoluce*, *tóga*).

Je zapotřebí si ovšem uvědomit, že k přirozenému vývoji jazyka neodmyslitelně patří nenásilná aktualizace. Některé zastaralé lexikální jednotky se přirozeně nahrazují novými. Z tohoto důvodu by byla přílišná jazyková zatvrzelost spíše zpátečnickým krokem. Je žádoucí, aby se jazyk stále vyvíjel, nikoliv však bezhlavě podléhal krátkodobým trendům.

Mnohé anglicismy v němčině mají své ekvivalenty. Těmi mohou být původní německé výrazy, které existovaly ještě před adaptací konkrétního anglicismu v německém lexiku. Další variantou bývá nové vytvoření německého ekvivalentu k již přejatému výrazu z angličtiny. Tomu se děje buď vytvořením absolutně nové lexikální jednotky, nebo prostřednictvím sémantického kalkování, to znamená přes doslovný překlad. Jako příklad může posloužit případ pravého kompozita, kterým je angl. *scry-scraper*, něm. *der Wolkenkratzer*, č. *mrakodrap*.

Mrakodrap označuje výškovou budovu, jež se sice nestává tématem běžné komunikace, nicméně v mediální sféře se toto slovo skloňovalo často v souvislosti s teroristickým útokem v září 2001, na což jazyk také reagoval. V německých novinových titulcích se častěji používal německý ekvivalent *der Wolkenkratzer*.

Německý jazyk reaguje na anglicismy rychle, s o něco pomalejším tempem je i postupně přijímá. To je vidět následně ve slovnících německého jazyka, které obsahují spoustu přejímek z angličtiny (*das Video, die CD, der Computer, das Web, der Pop, das Tennis*). Pakliže nejsou uvedeny ve slovnících, zachycuje je německý korpus, například *Das Wortauskunftssystem zur deutschen Sprache*.

Korpusy jsou elektronické soubory, které obsahují autenticky psané nebo mluvené texty. Jak v českých, tak i v německých korpusech je možné vyhledat různé jazykové jevy. Pokud se působení a frekvence přejímky zvyšuje, je možné, že se ještě není zachycena ve slovníku, ale může být k nalezení ve zmíněných korpusech (např. *der Blogger, bloggen, googeln, iPhone* aj.). Starší a již adaptované anglicismy jsou zachyceny v tištěných vydáních slovníků, u novějších je otázkou, jestli a kdy se objeví i oficiálně ve slovnících, ať už německého či českého jazyka.

Čestný předseda *Gesellschaft für deutsche Sprache* (*Společnost německého jazyka*) Rudolf Hoberg míní, že němčina není anglicismy ohrožena. Zároveň ale dodává, že někteří jazykovědci vidí přejímání tak, že němčina je postupně angličtinou vytlačována. (Hoberg 2013)

Podle Hoberga se není čeho obávat, neboť proces přejímání probíhal vždy. Dodává však, že ve školách by se mělo rozlišovat, kdy je smysluplné anglicismy použít. Je ale otázkou, jaký postoj k tomu zaujmají samotní pedagogové. Hobergovo

stanovisko je zaměřeno primárně na efektivitu a obohacování německého jazyka anglicismy.

Podle posledního vydání ortografického slovníku Duden⁴ (Duden 2015) činí podíl anglicismů v němčině 3,5 %. Podíl cizích slov se ovšem blíží k 20 %. Rozdíl spočívá v tom, že ostatní cizojazyčné výpůjčky na sebe nepoutají takovou pozornost. Sám Hoberg poukazuje v článku na to, že ostatní cizojazyčné vlivy společnost příliš nerozptylují. Nelze však popřít, že se tu profiluje jazyk, který v celosvětovém měřítku dominuje a jeho vliv vede pochopitelně k obavám.

Jak uvádí Christiane Götzeler (Götzeler 2009: 14), do 19. století nevzbuzovaly anglicismy v němčině u lingvistů takový zájem. Anglicismy nebylo možno v ostatních jazycích zaprvé v takové míře nalézt a zadruhé jsou až dnes, i vzhledem k množství, vnímány příznakově. Ve 20. století postavení anglicismů již ale postoupilo. Proces přejímání se rozděluje do tří fází:

- a) období do první světové války
- b) období mezi dvěma světovými válkami
- c) období po druhé světové válce

Zatímco objevování se anglicismů v německém bylo do roku 1914 celkem zřetelné, v období raného nacismu značně utichlo. Posilování národního vědomí, hrdosti a obecně důležitosti bylo pro Německo stěžejní. Veškeré cizí jednotky byly víceméně nepřijatelné. Z období světových válek vzniklo naopak mnoho germanismů, z nichž mnohé přetrvávají například v českém jazyce dodnes.

Po skončení druhé světové války postavení Německa a jeho jazyková situace prošly transformací. Po roce 1945 se navíc proměnil i postoj Spojených států

⁴ Název slovníku je podle německého pedagoga a filologa Konrada Dudena.

amerických, jejich pozice se stala mocenskou, což přidalo americko-anglickému vlivu na důležitosti. K historickému vývoji se vyjadřuje Langner (Langner 1995) následovně:

„Stěžejní role Spojených států amerických se projevila po druhé světové válce, nejen co se týče hospodářství a politiky, ale skoro ve všech oblastech života. Novinky a poznatky v hospodářství, technice, kultuře a společenském životě (především v oblasti populárních uměních) ovlivnily hlavně západní Evropu, ale i jiné části světa. [...] Jazykové výpůjčky vznikají z rozmanitých mezinárodních vztahů – skrze spolupráci a kontakty na ekonomické, militární, politické, kulturní, turistické a sportovní oblasti.“
(Langner 1995: 34)

Některé anglicismy, které do německého jazyka výrazně prostupovaly po druhé světové válce, postupem času zanikly. Dnešní situace napovídá o rozdílnosti zastoupení anglicismů mezi každodenní běžnou komunikací, odbornou němčinou a sociálními dialekty. Situace je srovnatelná s češtinou, kde množství anglických přejímek je větší v odborném jazyce než v běžné mluvě.

Setkat se ale lze rovněž s obtížnější srozumitelností, která je s odbornou terminologií odjakživa provázána – čím odbornější, tím vzdálenější. Odborné názvy vztahující se například k moderním technologiím by měly být srozumitelné odborníkům v oboru, nicméně široká veřejnost významy těchto anglicismů víceméně odhaduje a zařazuje spíše do pasivní lexikální zásoby.

Hobergovo (Hoberg 2000) pojetí anglicismů (obdobná klasifikace by mohla být použita i v případě českého jazyka) je následující:

a) přejatá anglická slova

Takzvané pravé anglicismy pohybující se v německém lexiku. Zpravidla se objevují na periférii lexikální zásoby přijímacího jazyka a posléze mohou proniknout až k jejímu jádru, zůstat na okraji či zaniknout. V rámci ochrany jazyka může rovněž dojít k situaci, kdy se k anglicismu vytvoří německý ekvivalent. Dochází také k oboustranné adaptaci. Tyto regulérní anglicismy se vyskytují ve všech (odborných i neodborných)

oblastech jazyka – *okay, fit, out, cheeseburger, open space, brainstorming, job, smartphone* a mnoho dalších.

b) hybridní tvary

Za hybridní tvar je označována směs dvou jazyků. Jedná se o sloučenou formu anglicismu s výrazem přijímacího jazyka. Narazit tak lze na substantiva jako *Live-Musik, Bypass-Operation, Job-Verlust, Song-Schreiber, Facebook-Nachricht, Talkshow-Gäste* a další příklady. Hybridní formy anglicismů však zasahují i do jiných slovních druhů, slovesa nevyjímaje – *gesurft, gemailt, gemake-upt, getunt, gecocht* aj.

c) nepravé anglicismy

V německém jazyce vznikají neologismy anglického původu, které se formou jako anglicismy jeví. Navzdory tomu tyto jednotky v angličtině ve vztahu k nějaké skutečnosti či předmětu zastoupeny nejsou. Příkladem je frekventované slovo *das Handy*, jehož českým ekvivalentem je *mobilní telefon*.

V anglickém jazyce se sice vyskytuje adjektivum *handy*, ale nevztahuje se k výše zmiňovanému německému podstatnému jménu. Význam anglického adjektiva je odlišný od významu *mobilního telefonu*. Německé *Das Handy* vzniklo údajně odvozením od substantiva *die Hand* (*ruka*).

d) větné struktury

Vliv angličtiny je natolik silný, že je po jednotlivostech vnášen nejen do lexikální zásoby, ale až do větných celků. Obligátní větné spojení *Have a nice day* se tak dostalo i do němčiny ve formě *Haben Sie einen schönen Tag.*, v češtině poté analogicky *Mějte hezký den*. Tento vliv je skrytý, proto mu není věnována až taková pozornost jako prvním dvěma skupinám anglicismů. O to více je však možná potenciálním nebezpečím, jelikož německý jazyk měl donedávna striktní pravidla, co se například slovosledu týče.

V posledních letech není výjimkou zaslechnout v Německu větu typu *Ich bin in das Kino gegangen heute Abend.*, tj. jednoduchou větu s atypickým slovosledem, jehož schéma bylo převzato právě z angličtiny. Takovýto zásah do větné struktury je v němčině pojmenován jako *Ausklammerung* neboli porušení větného rámce. Gramatické změny tohoto charakteru ovlivňují jazyk daleko závažněji než přijímání nových lexikálních jednotek cizojazyčného původu. Mění jazykové uspořádání věty, které by mělo zůstat stabilní.

5 ANGLICISMY V ČEŠTINĚ

5.1 Anglicismy v češtině podle morfologické adaptace

Morfologická adaptace je vázána především na slovní druhy jako substantiva a adjektiva, tedy jména. Některé anglicismy mají vyšší pravděpodobnost k adaptaci, pakliže se výslovností forma jejich sufixu podobá českému rodovému zařazení substantiva. Tyto typy anglicismů poté podléhají pravidlům českého deklinačního systému, např. *gamepad* [gejmped] v genitivu s rodovým sufixem *-u* podle maskulinního neživotného vzoru *hrad*.

5.1.1 Substantiva

Některá přejatá substantiva se zařadila i k rodu maskulinnímu životnému a skloňují se podle vzoru *pán*, např. *copywriter*, *follower*, *developer*, *headliner*, *songwriter*, *youtuber*, *dealer*, *gambler*, *rocker* apod. Anglických substantiv ve femininu je pomálu a většinou se odvozují od již vzniklých maskulinních tvarů, např. *frontman* – *frontmanka*, kde dochází k sémantickému pomýlení, neboť správně by mělo být alespoň *frontwoman*. Dalším zástupcem femininních substantiv z angličtiny je například *flíska* z původní *fleece* – přejímka se adaptovala a připojením koncovky *-ka* se přiřadila k femininnímu rodu.

Anglicismů v rodu neutru je zřejmě ze všech tří skupin nejméně a většinou se k nim řadí jména nesklonná. Přesto se však najdou výjimky jako *gamblerství*, *hackerství*, *hacknutí*, *internetování*, *joggování*, *kliknutí*, *koučování/coachování*, *streamování* podle vzoru *stavení*. Většina anglických substantiv se však v českém prostředí ve výsledku stává substantivy rodu maskulinního. Je pravděpodobné, že to souvisí i s různými genderovými stereotypy, kde například většina pracovních činností je připisována stále mužské populaci, byť dané činnosti vedle mužů vykonávají mnohdy i ženy.

Na rozdíl od němčiny, kde se znalost členů odráží v celém systému, není potřeba rod uvádět. Přesto je však nezbytné se v rodech orientovat kvůli deklinaci přejatých substantiv. Anglická substantiva, která se s českými zakončeními

v nominativu nijak neshodují (*whisky, brandy, copy*), se v češtině ukazují jako neskloňná. Ve všech sedmi pádech mají tak jeden a tentýž tvar.

5.1.2 Adjektiva

Adjektiva anglického původu jsou v poněkud jednodušší situaci. Počeštění zde vznikne prostřednictvím procesu sufixace, tj. odvozováním pomocí afixů. Tímto už se nicméně směřuje spíše k oblasti slovtvorby, konkrétně k derivačnímu způsobu. V případě adjektiv se k přejímce připojí česká přípona, např. *superbikový, snowbikový, teambuldingový, billboardový, e-learningový, firmwarový, faxový* apod.

5.1.3 Slovesa

V případě přejatých anglických sloves nastává rovněž proces sufixace. Z původních anglických sloves tak připojováním českých sufixů vznikají nová česká slovesa, např. *googlit* i *gůglit*, *skajpovat* i *skyp(e)ovat*, *mailovat*, *spoilerovat*, *upgradovat*, *developovat* či dnes tak populární *youtubovat* a *lajkovat*. Jazykovědec Karel Oliva se v rozhovoru pro Český rozhlas vyjádří v tom smyslu, že právě tyto probíhající děje ukazují na sílu českého jazyka. V éteru od něj zaznělo: „Vzali jsme anglické like, přepsali to do češtiny, přidali českou předponu i příponu a normálně to časujeme.“

Narazit už lze také na rozšířené verze v podobě připojování prefixů. Z výše zmíněných sloves posun nastal např. u *googlit/gůglit*, jehož obdobná varianta je *vygooglit/vygůglit*, popř. dvojice *skajpovat/skypeovat* a *zaskajpovat/zaskyp(e)ovat*. Zdá se, že tato slovesa jsou pouze záležitostí hovorové češtiny, nicméně skutečností je, že některá z nich už byla zachycena ve slovnících či lingvistických periodikách.

5.2 Anglicismy v češtině podle ortografické adaptace

Správnost psaní jednotlivých anglicismů je k dohledání v různých slovnících (např. *slovníky cizích slov nebo neologismů*), popřípadě v příručce *Pravidla českého pravopisu*. Kritériem, které rozhoduje o té či oné ortografické formě, je doba trvání pohybu anglicismu v českém lexiku a následná míry frekventovanosti.

Anglicismy, které jsou v české lexikální zásobě frekventovány a pohybují se v ní již určitý čas, mají tendence adaptovat se na český lexikální systém. Při tomto procesu se spěje k umělému splynutí s ostatními lexémy. Pakliže je anglicismus adaptován, tak zdomácní a postupně přejímá českou podobu. Dochází k takzvanému počeštění výrazu.

Na základě ortografické podoby lze anglicismy rozdělit do několika skupin:

- a) anglicismy zachovávající si původní formu
- b) anglicismy s dvojitým zápisem
- c) anglicismy plně počeštěné

Do první skupiny patří lexémy jako *outsider, leasing, coming out, know-how, brainstorming* apod. Zpravidla jde o lexikální jednotky, které by se pro převod do češtiny musely složitě nebo víceslovně opisovat. Mluvčí se ovšem stále snaží o zjednodušování, které by jim užívání jazyka ulehčilo, a v těchto případech se ponechání původní psané varianty jeví jako výhodnější.

Druhá skupina naznačuje snahy o počeštění určitého anglicismu, při kterých dochází k rozkolísání psané podoby. Z toho plyne, že výraz s původní ortografickou formou má možnost dvojího až trojího způsobu zápisu. V češtině se tak promítá původní psaná varianta a adaptovaná forma po určitém času pohybu v českém lexikálním systému. Příklady mohou být ve slovech *coach/kouč, meeting/mítink, image/imidž, backhand/bekhend, manager/manažer, business/byznys* a mnoho dalších.

Třetí skupina zahrnuje většinou anglicismy nejstarší s vysokou frekventovaností. Ty se pohybují v českém lexikálním systému již tak dlouho a v takové míře, že pro mnohé mluvčí zcela jistě už ztratily rys příznakovosti. Tyto anglicismy obohatily sportovní terminologii (*foťbal, volejbal, tenis* vs. původní *foťbal, volejbal,*

tennis) či jednotliviny typu *šok* (angl. *shock*), *hit* (angl. též *hit*), *sprej* (angl. *spray*), *esej* (angl. *essay*) aj.

6 ANGLICISMY V NĚMČINĚ

6.1 Anglicismy v němčině podle morfologické adaptace

6.1.1 Jmenný rod

Záležitost rodu se v němčině řídí několika hledisky. Pro stanovování jmenného rodu se může vycházet z rodu biologického, tzn. *der Mann* (č. muž), *die Frau* (č. žena), *der Hund* (č. pes) a *die Hündin* (č. fena). Zdrojem pro určení rodu se ale také stává morfologická koncovka dané lexikální jednotky, např. lexikální jednotky končící na sufix *-ung* (*die Überraschung*) jsou vždy rodu femininního, lexikální jednotky zakončené sufixem *-chen* (*das Mädchen*) jsou v neutru a jednotky obsahující sufix *-ig* (*der König*) jsou v maskulinu.

Existují však i výjimky, kterými je němčina přímo protkaná. Rody se navíc klasifikují i podle sémantického hlediska. Názvy dnů, měsíců, ročních období, světových stran, většiny alkoholických nápojů, automobilů, vlaků a dalších přísluší k rodu mužskému. Pojmenování květin, stromů, letadel, lodí či většiny řek jsou rodu ženského, zatímco názvy jazyků, barev, fyzikálních jednotek, zdrobnělin odkazují na rod střední.

Jelikož anglicismy nevycházejí z němčiny, nemůže být pro určení členu uplatněn princip morfologický. Mnohé anglicismy jsou opatřeny členem, který má jejich německý ekvivalent, příkladem angl. *die Show*/ něm. *die Schau* či *der Star/der Stern* apod. Dojít může také ke ztotožnění biologické podstaty č. *manažer*/angl. *manager*/něm. *der Manager*, která je spjata s rodem mužským, ačkoliv tak může být paradoxně pojmenována i pracovní pozice, kterou vykonává žena. V takovém případě se k německému anglicismu připojuje koncovka *-in* značící ženský rod, výsledkem je něm. *die Managerin*. Ne vždy je však toto označení použito, byť pracovní pozici skutečně obsazuje žena.

6.1.2 Plurál

Lexikální jednotky cizího původu bývají v plurálu často opatřeny koncovkou *-s*. Týká se tak cizojazyčných přejímek v obecné rovině, nejen anglicismů. Koncovka *-s*

vyjadřuje v angličtině plurál, přesto však nemusí být anglický výraz totožný s adaptovanou formou v němčině.

U několika původně německých slov, která se přizpůsobila vlně angličtiny, může nastat také rozkolísanost. Setkat se lze jak s variantami *die Kinder* a *die Jungen*, tak s *die Kids* nebo *die Jungs*. Některé německé anglicismy pro změnu morfologickým pravidlům původního jazyka nepodléhají, např. podoba množného čísla angl. *gentlemen* a něm. *die Gentlemänner* (NJ), kde se německý anglicismus při vytvoření plurálové formy řídí pravidly německé morfologie.

6.1.3 Slovesa

Slovesa jsou jádrem německé věty. Po proniknutí anglického výrazu do německého systému německých sloves následuje převzetí německých slovesných koncovek v určitých i neurčitých tvarech. Infinitní podoba se tudíž vytváří připojením koncovky *-(e)n*, finitní tvary mají koncovku *-e*, *-(e)st*, *-en*, *(e)t*. V němčině se tak jazyková společnost setkává v posledních letech s výrazy *coachen*, *googeln*, *downloaden*, *surfen*, *chatten*, *spoilern* a dalšími.

6.2 Anglicismy v němčině podle ortografické adaptace

Při přejímání anglicismů do systému německého jazyka dochází zpravidla k adaptaci, což znamená, že němčina se při recepci cizojazyčných jednotek otevírá angličtině, která se v německém lexikálním systému zpravidla upravuje do německé ortografické formy. Výslovnost se taktéž přizpůsobuje německým výslovnostním pravidlům.

To se týká především skupin hlásek *sp/Sp* (*der Spoiler* ['spɔɪlə]/['ʃpɔɪlə]) či *st/St* (*stoppen* [stɔpə(n)], *der Stopp* [stɔp]), kde je hláska *s* připodobněna českému *š*. Výslovnostní podoba je tím pádem rozdílná od původní anglické, neboť se adaptovala v německém systému. Výjimkou ovšem nejsou ani dubletní výslovnostní tvary, např. u výše zmíněného anglicismu *der Spoiler* (významem *prozrazení informace*, výslovnostně ['spɔɪlə] nebo také ['ʃpɔɪlə]).

V německém jazyce se objevují i takové anglicismy, které si svoji původní výslovnost zachovávají, příkladem je název pracovní pozice *der Key Account Manager*, kreativní technika *das Brainstorming*, popřípadě přívlastky jako *out*, *fit* apod. Podstatná jména v němčině se ale vždy pojí se členy a toto pravidlo se nemění ani v případě cizojazyčných přejímek. Stejný případ nastává u psaní počátečních grafémů podstatných jmen v němčině.

Změny takového rázu poukazují na morfologickou adaptaci anglicismů v němčině, se kterou souvisí i přizpůsobení ortografické. Platí zde fakt, že čím starší anglicismus je, tím silněji probíhala tendence jej upravit podle ortografických pravidel jazyka, ve kterém se snaží ustálit. Často se tak lze setkat například s úpravou anglického grafému *c* na německý grafém *k*, např. angl. *club* versus něm. *der Klub*. Přesto *kouč* se dříve i nyní v němčině zapisuje dle původní ortografické formy (něm. *der Coach*) a není zdaleka jediný

Podobný případ nastal i s dvojicí grafémů *ph* a *f*, kde například u lexikální jednotky *das Telefon* k monoftongizaci od původního *telephone* došlo, ale u relativně nového anglicismu *smartphone* zatím nikoliv – (*das Smartphone*). To se dá pravděpodobně připsat buď čerstvosti anglicismu, který se v lexiku teprve začíná pohybovat, nebo německý jazyk prozatím nevyvíjí dostatečné snahy o přizpůsobení se německým pravidlům.

Je možné, že čeština se, vzhledem k rozdílnosti vůči angličtině, o změny snaží rychleji. Lze sice narazit na výraz *smartfoun*, ale zatím jde o dosud nekodifikovanou podobu. Časté je však použití českého překladu *chytrý telefon*. Důvod rychlého vytváření domácích ekvivalentů může být zpřístupnění těm českým mluvčím, pro něž by rozdílnost grafické a mluvené formy mohla být matoucí až nesrozumitelná.

7 ANGLICISMY VE FUNKČNÍCH STYLECH A OBLASTECH KOMUNIKACE

Anglicismy se vyskytují ve všech funkčních stylech hostitelského jazyka, což obnáší:

- a) prostěsdělovací styl / die Alltagssprache
- b) odborný styl // die Wissenschaftssprache
- c) administrativní styl / die Behördensprache
- d) publicistický styl / die Pressesprache
- e) umělecký styl / die Dichtersprache

Uvolnění jazykových přejímek je zasazeno do kontextu historických událostí. Klíčový byl rok 1989 s událostmi jako sametová revoluce v Československu a pád Berlínské zdi v Německu. Prostupování prvků anglického jazyka je nejintenzivněji vnímáno v oblastech informačních technologií, vztahů s veřejností (*public relations*), globalizovaného stravování, hudby nebo filmu.

Jazyk jakožto národní bohatství a ukazatel národní kultury takovou jistotou bezesporu je. Míra výpůjček zpravidla poukazuje na to, které národy mají větší sklony k ovlivňování od ostatních. Jejich následná přemíra poté může vypovídat jednak o míře autonomie jazykového společenství, jednak o otevřenosti k ostatním národům.

Anglicismy aktuálně zaujímají první příčku v rozšířenosti cizojazyčných výpůjček. Mezi uživateli jazyka se však přirozeně nachází množství odpůrců této tendence. Důvodem je obava ze zahlcení spjatá s ochranou národního jazyka. Toto směřování je očekávané nejen v případě anglicismů, týká se nadužívání čehokoliv, například moderních technologií. Společnost je schopna ochotně přijmout pouze postupné změny v určité šíři, i přesto však mohou obavy ze ztráty jistot přetrvávat.

Rapidní nárůst nových technologií vede též k nadužívání, což přináší i odpovídající názvosloví. Vzhledem k tomu, že mnohé moderní technologie (*smartphone, MacBook* apod.) vznikly v nedávné době v celosvětovém měřítku, ponechávají si svůj původní název. Při takto rychlých změnách čeština ani němčina nestihly zareagovat vytvořením domácích ekvivalentů. Tyto tendence byly patrné spíše

v předešlých dekádách. V němčině tak v minulosti vzniklo například označení *das Handy* (odvozeno od držení přístroje v ruce – *die Hand*) pro mobilní telefon. Uchycení takovýchto pojmenování se však povede spíše výjimečně. V češtině může jako příklad posloužit *počítač*. Aktuálně však k vytváření domácích ekvivalentů dochází pouze ojediněle, ba takřka vůbec.

7.1 Terminologie globálního stravování

Západoevropská kultura zasáhla kulturu východní v mnoha ohledech, stravovací zvyklosti nevyjímaje. Ovlivňování opačným směrem nastává zřídka. Západní Evropa je více orientována na výkon, což spěje k urychlení životního tempa, na které navazuje i konzumace jídla či pití. Výsledkem je *fast food*, *energy drink*, *frappé*, *fitness*, *grill*, *ice tea*, *ice coffee*, *hamburger*, *cheeseburger*, *milk shake*, *sendvič*, *popcorn*, *steak*, *toast* a další.

Některé zmíněné anglicismy se v češtině plně adaptovaly a získaly navíc českou podobu (*sendvič*), která opisuje výslovnostní podobu anglicismu. Setkat se lze však i s tvarem původním, tj. *sandwich*. Západoevropské Německo původní ortografickou formu anglicismu naopak zanechalo, změna přišla pouze v adaptaci na německý morfologický systém, tzn. velký počáteční grafém a příslušný člen – *der Sandwich*.

Přejímky z oblasti stravování jsou natolik frekventované, že se lze setkat se situací, že jazykoví mluvčí nejsou schopni popsat význam anglicismu opisem pomocí slov přijímacího jazyka. Anglicismus je natolik zafixován v lexikální zásobě, že se pro něj stěží hledají odpovídající ekvivalenty.

Frekventovaný anglicismus typu *hamburger* je předně úsporné pojmenování oproti popisu v češtině nebo němčině. Právě ona úspornost usnadňuje pohyb této přejímky v lexikální zásobě českého i německého jazyka. Stravování se týká každého člověka, na rozdíl od oboru informačních technologií, kterému mohou porozumět pouze zájemci nebo pracovníci v daném oboru.

Oblast stravování bývá oproti oblasti techniky většinou srozumitelná, obzvláště po významové stránce. Potíže se mohou vyskytnout při snaze daný anglicismus napsat či vyslovit. Jedním z komplikovaných příkladů je výraz *cheesecake*, který má nejednotnou grafickou a výslovnostní podobu, což může vést k záměně některých grafému či hlásek.

7.2 Sportovní terminologie

Pohyb je aktivní činnost, která je zpravidla spojena se zdravým životním stylem. V poslední době lze (opět patrně vlivem západní kultury) pozorovat přesun společnosti z exteriéru do interiéru, čímž pohyb upadá. Z tohoto důvodu vznikla jako kompenzace dnes známá a populární *fitness* centra, což s sebou nese i vznik nových pojmenování.

Sportovní terminologie obsahuje zároveň i nejstarší cizojazyčné přejímky (*fotbal, hokej, volejbal, squash, play-off, tenis, tiebreak*), jejichž vznik je datován již k začátku 20. století. Po listopadových událostech roku 1989, kterými byly pád Berlínské zdi v Německu či sametová revoluce v Československu, se objem anglicismů značně zvětšil. Důvodem byly tehdejší změny ve společnosti, které vždy následují i změny v jazykovém systému. Jazyk je odrazem kulturních dějin společnosti.

7.3 Hudební a filmová terminologie

Hudební a filmový trh je založen na produkci písňových textů v angličtině a filmech v anglickém znění. Daná skutečnost se také podílela na vzniku hudebních a filmových termínů. Před několika staletími byla hudební oblast obohacována primárně italianismy, tedy lexikálními výrazy, které vzešly z italského jazyka, například *adagio* (č. *pomaleji, zvolna*) či *a cappella* (č. *zpěv bez doprovodu hudebních nástrojů*). Za obohacováním termíny z italštiny stojí reakce na tehdejší hudební situaci. Přibližně od 14. až do 18. století byla Itálie totiž jedním z center hudebního dění.

Aktuálně se zájem mnoha posluchačů přesunul do vod žánru *pop* včetně jeho fúzí. Pop je v očích některých lidí spojen nejen s masovostí, ale i s komercializací

a prostoduchostí. Aneb co je jednoduché, to zaujme. Vzhledem k rozptylu a oblíbenosti tohoto hudebního žánru mu byla přidělena nálepka *mainstream* (č. *hlavní proud*). Pro výše zmíněné důvody však anglicismy jako *pop* či *mainstream* mnohdy vyvolávají spíše negativní konotace.

Hudební a filmová kultura prakticky následovala osvícenské myšlenky, které udávaly směr svobody a naplňování osobní spokojenosti jedince. Takovéto myšlenky stavěly člověka na první místo, na což hudební i filmový průmysl začal reagovat, a tím vydělavat. Manifestace ideje romantického vztahu, jenž byl postaven výsostně na citu, stmelila společnost do celku, ve kterém žije prakticky dosud.

Z toho dokázal patřičně čerpat i filmový či hudební průmysl. Vzniklo množství žánrů, které se opíraly o zmíněné myšlenky a interpretovaly je. V duchu světonázoru se posléze skladby či filmy o lásce zpopularizovaly po celém světě, což přineslo další anglicismy. V hudbě obecně vznikly například termíny *hit*, *song*, *songwriter*, *comeback*, *stream*, *mainstream*, v hudebních žánrech poté například *blues*, *country*, *disco*, *dance*, *drum and bass/d'n'b*, *jazz*, *folk*, *funky*, *hip hop*, *metal*, *punk*, *rhythm and blues/r'n'b*, *soul*, *trip hop* ad.

Prostoupení anglicismů proběhlo i ve výše zmíněné oblasti filmu – *fantasy*, *horor*, *sci-fi*, *thriller*, které se překrývají s literárními žánry. Nově vzniklé *marvellovky* (stejně jako kdysi *bondovky*) poukazují na vzrůstající oblíbenost jakýchsi filmových sérií. Pro označení filmového trháku se čím dál více používá anglicismus *blockbuster*.

Zajímavým úkazem jsou takzvaní *youtubeři*. Fenomén *youtuberingu* představuje skupinu lidí, kteří publikují své různě zaměřené nahrávky na platformě YouTube.com, z čehož jim především díky reklamě plynou jisté honoráře. Jde tedy o způsob obživy. Youtubeři mají na svoji cílovou skupinu velký vliv. Vlivem oblasti *youtuberingu* se do lexika postupně protlačují anglicismy jako *vlogger/video blogger* (č. *osoba, která obsah sdělení nevyjadřuje písemně, nýbrž ústně*), *prank* (č. *nachytání nějaké osoby za cílem pobavení, zvýšení sledovanosti videa apod.*), *live streaming* (č. *živý přenos nějaké události, kterou youtuber komentuje*), *streamer* (č. *youtuber, který natáčí videa přes live stream*), *virál* (č. *rozšířené, hojně sdílené video, obrázek či článek*), *product placement* (č. *jedná se o formu skryté reklamy; produkt je umístěn do sledovaného filmu, seriálu, zábavního pořadu, hudebního videoklipu aj.*) atd.

Youtubering se v ještě větším rozmachu týká německy mluvících zemí než země české. *Die YouTuber sind Stars aus dem Internet*, č. *Youtuberi jsou internetové hvězdy*. V jediné německé větě se objevují rovnou tři anglicismy (Youtuber, Stars, Internet) upravené podle německých morfologických pravidel. Aktivita youtuberingu je v České republice i v Německu nakloněna k užívání adekvátní terminologie (prank, live stream ad.). Youtubové kanály německých youtuberů navíc nesou názvy jako *BibisBeautyPalace*, jehož majitelka jménem přezdívkou má na kontě již několik milionů zhlédnutí. Populární nahrávky jsou pak pojmenovány jako *...changes*, *Piercing stechen lassen* apod.

Mladý youtuber Dner se pro změnu specializuje převážně na počítačové hry, a tak na svém YouTube kanálu publikuje takzvaná Minecraft-Videos. Svá videa mladý youtuber uvádí pod názvy *Live Dner* či *Like or Dislike?*. V oblasti týkající se fenoménu youtuberingu se evidentně používáním anglicismů nešetří. Čeština i němčina si každopádně anglicismy uzpůsobují podle sebe, a tak vznikl například femininní tvar od výrazu *youtuber* – č. *youtuberka*, něm. *die Youtuberin* s typickými zakončeními pro tyto jazyky, v češtině se připojuje sufix *-ka*, v němčině sufix *-in*.

7.4 Terminologie informačních technologií

Komunikace probíhá na internetu a budoucí svět bývá s nadsázkou označován za virtuální realitu. Rozvoj informačních technologií je totiž až nekontrolovatelně rychlý. Ruku v ruce s tím jde pochopitelně i slovní zásoba s ním spojená. S ohlédnutím do několika desetiletí nazpátek existovaly přístroje pro (z dnešního pohledu) omezenou komunikaci. Aktuálně je možné jakékoliv spojení. Komunikačně se lze spojit i s jedincem na obrovskou vzdálenost.

Oblast informačních technologií představuje neustále se rozvíjející systém jazykových výpůjček. Nové jazykové jednotky vznikají následkem vzniku skutečnosti (přístroje, aplikace, činnosti, spojitosti apod.). V dřívější době ještě prostupovala tendence vytvářet odpovídající ekvivalenty, příkladem *computer* – č. *počítač* – něm. *der Rechner*. I přes snahy lze velmi často v německém prostředí zaslechnout výslovnostní

verzi [kəm'pju:tə] a v českém prostředí verzi [kompjůtr/zkráceně komp], která je součástí hovorové češtiny.

Přejímky anglického původu jsou proměnlivou směsí. Přes jejich nárůst, v oblasti IT obzvláště, takřka vymizely snahy o vytvoření domácích ekvivalentů, ať už v češtině, nebo němčině. Německý jazyk se oproti češtině jeví vůči anglicismům jako otevřenější. Pravděpodobně zde bude sehrávat roli příbuznost jazyků, která ovlivňuje postoj mluvčích.

Pokud už existují české nebo německé ekvivalenty, vznikají často postupem kalkování, při němž dochází k doslovnému nebo alespoň částečnému překladu dané přejímky. Kalky obohacují lexikum daného jazyka v případě, když se tak neděje například cestou médií. Kupříkladu původní lexikální spojení *computer mouse*, které vzniklo na základě vnější podobnosti se zvířecím tvorem *mouse*, bylo prostě přeloženo bez tvorby ekvivalentu.

Výsledek má tedy podobu sémantického kalku: č. *počítačová myš* a něm. *die Computerm Maus*. Ne vždy je však postup kalkování považován za vhodný. Každý jazyk je totiž složitým systémem, který nelze pouze převzít a mechanicky přeložit. Vznikají tím i hybridní kalky, takzvané polokalky, které jsou spojením dvou cizojazyčných výrazů. Dochází avšak k přeložení pouze jednoho z nich, druhý výraz zůstává v hostitelském jazyce, např. č. *e-kniha* či něm. *das Online-Produkt*, popřípadě již zmíněný lexém v němčině – *die Computerm Maus*.

Oproti těmto výrazům jsou v češtině i němčině skupina anglicismů, které disponují i odpovídajícími ekvivalenty daného jazyka. Jako příklad může posloužit lexém *display*, jehož adaptované formy mají podobu *displej/das Display* včetně odpovídajících ekvivalentů *obrazovka/der Bildschirm*. V případě lexému *prohlížeč* se anglicismus *browser* v češtině příliš neujal, ale v němčině je tomu přesně naopak – *der Browser* je velmi frekventovaný.

Odvětví informačních technologií přináší nejen odborné termíny (*hardware, login, logout, upgrade, hacker, spam, software*), ale i záležitosti spojené s kulturou či zábavou (*CD, DVD, e-book, smartphone, Instagram, Facebook*). S masovým rozšířením

přístupu k internetu, který je nyní dostupný v podstatě odkudkoliv, se lexikální zásoba tohoto oboru taktéž masově rozšiřuje.

Lexémy pocházející z této oblasti se vyznačují poměrně dosti rychlým vstupem do jiného jazykového systému. Přes tuto skutečnost jsou však ve všech přijímacích jazycích často vnímány jako cizí, nepůvodní, příznakové jednotky, což může vést rovněž ke špatné výslovnosti nebo zápisu daného anglicismu.

Roli sehrává vztah k technologiím. Ne každému je totiž digitální svět blízký. Silke Gester se k problematice vyjadřuje následovně: „V přímé souvislosti se zacházením a důvěrnou znalostí věci je stupeň znalosti těchto lexémů: kdo nepřichází do styku s takovým médiem, zpravidla se v této oblasti ani nevyzná a příslušná terminologie mu zůstává uzavřena.“ (Gester 2001: 23)

Jelikož komunikace z velké části probíhá aktuálně přes internet, lze se setkat jednak s autosémantickými lexikálními jednotkami, jednak se zkratkami, které jsou pro internetovou komunikaci příznačné. Frekventované jsou například *FYI* (*for your information*, č. *pro tvoji informaci*), *ASAP* (č. *co nejdříve, jak to bude možné*), *BTW* (*by the way*, č. *mimochodem*), *PLS* (*please*, č. *prosím*), *THX* (*thanks*, č. *děkuji*), *OT* (*off topic*, č. *mimo téma*) a mnoho dalších.

8 VÝZKUM

Výskyt anglicismů v češtině i němčině stále narůstá. Je však otázkou, jestli se mluvčí v sémantice daných výpůjček při tak masivním přílivu přejímek vůbec orientují. Pakliže již anglicismy do češtiny či němčiny úspěšně pronikly, je důležité vyvíjet snahy porozumět jejich významům a používání v jazycích. Cílem výzkumné části diplomové práce je jednak tyto skutečnosti posoudit, jednak porovnat výslednou situaci v češtině a němčině.

Výzkum k této diplomové práci byl zaměřen na percipienty anglicismů ve věku od dvanácti až do patnácti let. Jejich počet čítal celkem sto respondentů na obou stranách, tzn. na straně české i na straně německé populace tohoto nižšího věku. Ačkoliv se jazyková situace jeví možná jinak, percipienti tohoto věku mají (i do budoucna) zásadní podíl na utváření svých rodných jazyků. Ve srovnání se starší generací totiž příliš nepohlížejí na jazyk jako na národní bohatství, a tak přejímají a šíří anglicismy bezmyšlenkovitě. Dávají jim tudíž volný průchod a anglicismy se tak mohou snáze v přijímacích jazycích zabydlovat.

Kromě toho zde figuruje faktor modernosti. Používání anglicismů, popřípadě i vlastnění předmětů, které jsou pojmenovávány anglickými výrazy, je pro mladou generaci prestižní. Rovněž vede ale i k soutěživosti a vyrovnávání mezi jednotlivými jedinci ve skupině: *Mít iPhone je prostě cool., Udělat si selfie na Instagram je super.* apod.

8.1 Představení škol

Výzkumná část diplomové práce byla zaměřena i provedena vzhledem ke studovanému oboru (Učitelství českého a německého jazyka pro 2. stupeň ZŠ) na základních školách v České republice a v Německu. Spolková republika Německo má však na druhém stupni základních škol ve srovnání s českým školstvím komplikovanější vzdělávací systém, viz níže.

V České republice byli výzkumu prostřednictvím dotazníků podrobeni žáci *2. základní školy Rakovník*. Škola se nachází ve středočeském městě Rakovník a jedná se o státní školu s mnohaletou tradicí, které poskytuje úplné základní vzdělání (od první po devátou třídu), přičemž na prvním i na druhém stupni lze v každém ročníku nalézt až tři paralelní třídy. Druhý stupeň vzdělávání rakovnické školy nabízí rozšíření výuky o předměty přírodovědné nebo matematiku a angličtina začíná ve třetím ročníku.

V Německu byl výzkum proveden na *Obermayr Europa-Schule* v městě Rüsselsheim nacházejícím se v Hesensku, tj. spolkové zemi ve středu Německa. *Obermayr Europa-Schule* je školou soukromou a je zřizována organizacemi, které provozují tento typ školy i v jiných německých městech. Tradice této německé školy není dlouhá, jedná se o novou školní instituci, která funguje od roku 2012.

Již svou strukturou se německý vzdělávací systém odlišuje od českého. Druhý stupeň základní školy, na který byl výzkum soustředěn, odpovídá německé *Realschule* (reálná škola, začíná již v pátém ročníku). Dá se říci, že kvalitativně jde o kompromis mezi *Hauptschule* (klasická škola) a *Gymnasium* (gymnázium). Síť *Obermayr Europa-Schule* zahrnuje školu reálnou a gymnázia, nicméně praktická část diplomové práce se uskutečnila v reálné škole.

V hesenské *Obermayr Europa-Schule* se didakticky a metodicky pracuje podle alternativních principů alternativní montessoriovské pedagogiky. Škola, jak už z názvu vyplývá, se profiluje panevropsky, je **bilingvní**, výuka probíhá v němčině i angličtině a některé zájmové činnosti školy jsou dokonce vedeny i ve španělštině nebo turečtině.

Výše zmíněné zájmové činnosti ve španělštině a turečtině jsou motivovány v případě španělštiny panevropským zaměřením školy – španělština je po angličtině druhým nejrozšířenějším živým evropským jazykem. V případě turečtiny je to dáno silnou tureckou menšinou na území celé Spolkové republiky Německo. Výše zmíněné jevy celkem přirozeně vyplývají ze skutečností, kdy němečtí mluvčí zohledňují zastoupení menšin v německých městech.

Spolková republika Německo se obecně odlišuje od České republiky ve výuce jazyků. V rüsselsheimské *Obermayr Europa-Schule* se anglický jazyk stává **druhým**

vyučovacím jazykem již v prvním ročníku školní docházky. To dokládají i statistické údaje poměru zastoupení anglického jazyka ve výuce: v prvním ročníku je angličtina zastoupena ve 44 % výuky, od třetí a čtvrté třídy již z 50 %.

8.2 Hypotéza

Před provedením výzkumné části diplomové práce byla stanovena hypotéza, která byla odvozena především od rozličné jazykové typologie všech tří zkoumaných jazyků, tj. češtiny, němčiny a angličtiny. Jelikož jsou jazyky jako angličtina a němčina v příbuzenském vztahu, lze mezi nimi očekávat jednak častější jazykové styky, jednak větší otevřenost. Germánské jazyky se totiž v rámci příbuznosti charakterizují některými společnými nebo přinejmenším podobnými znaky, a proto bývá proces často urychlen, respektive nebývá nijak enormně bojkotován.

Čeština je v tomto ohledu v jiné pozici, neboť slovanské jazyky jsou germánským dosti vzdáleny, a to jak geograficky, tak i podle jazykové typologie. Ačkoliv vzhledem k minulosti má čeština poměrně dost přejímek z němčiny a nyní i z angličtiny, stále se chová jako slovanský jazyk podle určitých morfologických, fonetických i ortografických pravidel. Čerstvě proniklý anglicismus je v češtině zpočátku často vnímán vysoce příznakově a čeština jako jazyk s poměrně nízkým počtem rodilých mluvčích má tendence se bránit.

Dalším zohledňující skutečností pro hypotézu byly druhy školních zařízení, kde byl výzkum prostřednictvím dotazníků prováděn. Co se týče rakovnické základní školy, ta patří mezi klasické státní základní školy s jistými zaměřenými, avšak ne jazykovými. Výuka angličtiny na 2. ZŠ Rakovník začíná ve třetím ročníku.

Ve srovnání s českou školou byla do výzkumu zapojena i škola německá, která je zařízením soukromým a výuka na ní probíhá ve dvou jazycích, tj. v rodné němčině a v cizí angličtině. V angličtině se zde vyučuje již od prvního ročníku, tedy od samého nástupu do tohoto typu základní školy.

Na základě těchto uvedených skutečností ohledně výzkumných školních institucí lze usoudit, že němečtí mluvčí budou přístupnější, co se přejímek z angličtiny

týče. Z osobní zkušenosti lze u respondentů odhadnout ale spíše pasivní znalost než aktivní vyjadřování v angličtině. To znamená, že dokážou pochytit až pochopit, o co se ve výuce jedná, ale vzhledem k jejich věku se angličtině stále ještě učí, což je přirozené.

Čeština sice zavádí angličtinu do výuky již ve třetím ročníku prvního stupně vzdělávání, nicméně takový krok se jeví spíše jako zájem o cizí jazyk, nikoliv jako naklonění češtiny k přijímání cizojazyčných výpůjček. To však také ve výsledku přirozeně probíhá, neboť jde o proces zřejmě nezastavitelný vzhledem k rozvoji moderních technologií, k jejichž anglickým pojmenováním už mnohdy české ekvivalenty nevznikají.

8.3 Forma dotazníků

Vytváření dotazníku vycházelo z bakalářské práce (Kloučková 2014), která se též anglicismům věnovala. Důvodem je ověření stavu, v jakém se mluvčí češtiny nacházejí nyní, co se percepce a následného porozumění týče. Je možné, že během uplynulých let došlo k nějakým změnám ve vnímání jednotlivých anglicismů. Závěr z výzkumu prováděného na pardubické škole v roce 2014 tak bude porovnán se závěrem aktuálním. Ukáže se tak, zdali nastal posun v percepci anglicismů, či nikoliv. Srovnána bude rovněž i aktuální percepce anglicismů v češtině a němčině, což je hlavním předmětem této odborné práce.

Do příslušných dotazníků byla tudíž zahrnuta rovněž většina anglicismů, které se objevily již v bakalářské práci. Některé výrazy byly oproti výzkumu v bakalářské práci vyřazeny a jejich místo zaujaly anglicismy nové, aby bylo zjištěno jejich postavení v českém a německém lexiku. Některé přejímky anglického původu byly vybrány z prvního i druhého vydání slovníku neologismů *Nová slova v češtině* od kolektivu autorů pod vedením Olgy Martincové. Zbylé byly zvoleny podle osobního uvážení na základě frekvence v internetovém prostředí.

Co se týče komunikačních oblastí, ve kterých se anglicismy objevují, byly pro dotazníky zvoleny primárně ty, které byly zpracovávány v této práci, tj. terminologická oblast globálního stravování, hudební a filmová terminologie, sportovní terminologie a termíny pocházející z oblasti informačních technologií.

Výčet anglicismů použitých pro výzkum čítal celkem 50 následujících jednotek, v abecedním řazení těchto: *blockbuster/der Blockbuster*, *byte/das Byte*, *cake/der Cake*, *displej/das Display*, *drink/der Drink*, *demo/das Demo*, *download/der/das Download*, *džus/der/das Juice*, *e-mail/die/das E-Mail*, *enter/der/das Enter*, *face/die Face*, *fast food/das Fast Food/Fastfood*, *font/der Font*, *hamburger/der Hamburger*, *happy/happy*, *hit/der Hit*, *homepage/die Homepage*, *horror/der Horror*, *image/das Image*, *interview/das Interview*, *iTunes/iTunes*, *job/der Job*, *leasing/das Leasing*, *level/der/das Level*, *live/live*, *make-up/das Make-up*, *nonstop/nonstop*, *outdoor/das Outdoor*, *párty/die Party*, *poster/der/das Poster*, *prank/der Prank*, *ready/ready*, *reset/der/das Reset*, *sci-fi/die Sci-fi*, *sejf/der/das Safe*, *smartphone/das Smartphone/das Smart Phone*, *smile/der/das Smiley*, *shop/der Shop*, *show/die Show*, *song/der Song*, *story/die Story*, *stream/der Stream*, *summit/der Summit*, *supermarket/der Supermarket*, *toner/der Toner*, *toust/der Toast*, *trabl/der Trouble*, *video/das Video*, *víkend/das Weekend*, *window/das Window*.

Struktura dotazníkového šetření materiálu byla posléze sestavena podle kritéria předpokládané znalosti anglicismů v případě žáků druhého stupně české i německé základní školy. Tím v dotaznících vznikly čtyři skupiny anglicismů. Rozdělení anglicismů bylo ovšem zřetelné pouze pro tazající osobu nebo zasvěcené, to znamená, že žákům zůstala tato skutečnost utajena, byť mohli při vyplňování dotazníků přijít na to, že přejímky jsou řazeny dle náročnosti porozumění.

První skupina tím pádem obnášela výpůjčky, u kterých se na základě osobního uvážení předpokládalo zařazení do **pasivní i aktivní** lexikální zásoby anglického jazyka u náctiletých žáků. Objevily se v ní tyto lexikální jednotky: *drink*, *džus*, *e-mail*, *fast food*, *hamburger*, *hit*, *horror*, *job*, *live*, *make-up*, *ready*, *smartphone*, *show*, *song*, *supermarket*, *toust*, *video* a *víkend*.

Do druhé skupiny byly zařazeny cizojazyčné elementy, u kterých se odhaduje přinejmenším **pasivní znalost**. **Zařazení do jejich aktivní lexikální zásoby se spíše nepředpokládá**. Je tím naznačen vztah k výpůjčce – v určité míře porozumění, ale nepoužívání, popřípadě preferování českého či německého ekvivalentu. Sem byly zařazeny následující anglicismy: *blockbuster*, *displej*, *download*, *face*, *happy*, *image*, *interview*, *homepage*, *party*, *sci-fi*, *smile*, *shop*, *story*, *trouble*.

Třetí skupina obsahuje anglicismy, u kterých bylo predikováno **aktivní používání s neschopností přesně definovat význam**: *demo, enter, iTunes, level, prank, stream, nonstop*. Do čtvrté skupiny byly zařazeny anglicismy, které budou žáky pravděpodobně **nepoužívané a významově nesrozumitelné**: *byte, cake, font, leasing, outdoor, poster, reset, sejf, summit, toner* a poslední výpůjčka *window*. Jestli byla klasifikace dobře odhadnuta, se ukáže po realizaci dotazníků.

Po rozčlenění anglicismů na základě odhadu aktivní a pasivní znalosti žáků byly sestaveny tři stěžejní dotazníkové otázky, ze kterých později vyplynou závěry. Jednotlivé typy otázek byly vybrány podle nabízených možností uvedených v publikaci *Úvod do pedagogického výzkumu* od Petera Gavory (Gavora 2010). Do dotazníku byly ve výsledku vsazeny jednak nestrukturované otevřené otázky, při kterých se mohli žáci plně vyjádřit, jednak strukturované, kde měli na výběr z možností ano/ne. Pokládané otázky se týkaly následujících okruhů (Kloučková 2014):

„1) Zda danou výpůjčku používají či nepoužívají.

Na tento jednoduchý úkol v podobě uzavřené otázky měli respondenti dvojí možnou odpověď: ano, či ne.

2) Pokusit se vysvětlit význam dané přejaté lexikální jednotky.

Následující úkol v podobě otevřené otázky vyžadoval doplnění.

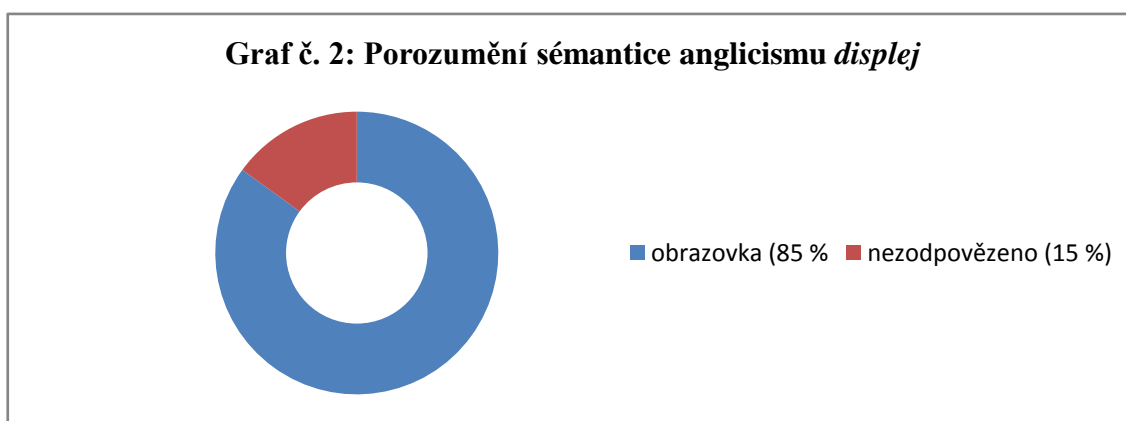
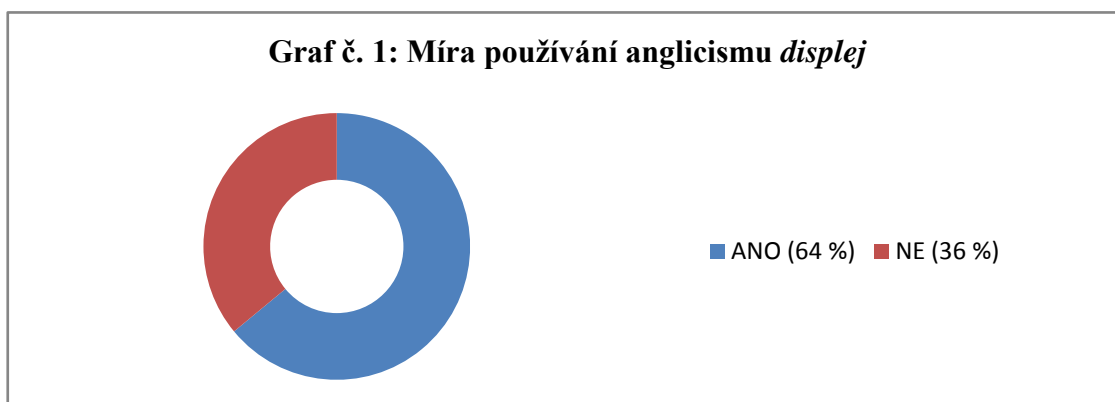
3) Uvést, jestli se nabízí možnost jiné psané podoby.

Poslední úloha byla zaměřena na to, jestli lze daný přejatý výraz v českém/německém jazyce napsat jiným způsobem než již uvedeným.“ (Kloučková 2014: 31)

8.4.1 Výsledky výzkumu pro češtinu

Do kategorie první (většinové porozumění a používání) se dle odpovědí českých respondentů řadí tyto anglicismy: *displej, drink, e-mail, face, fast food, hit, horor, džus, live, párty, smartphone, show, song, supermarket, toust, video* a *víkend*.

Z toho plyne, že sedmnáct výrazů z padesáti dokáže většina českých žáků i vysvětlit buď opisem, nebo synonymem.

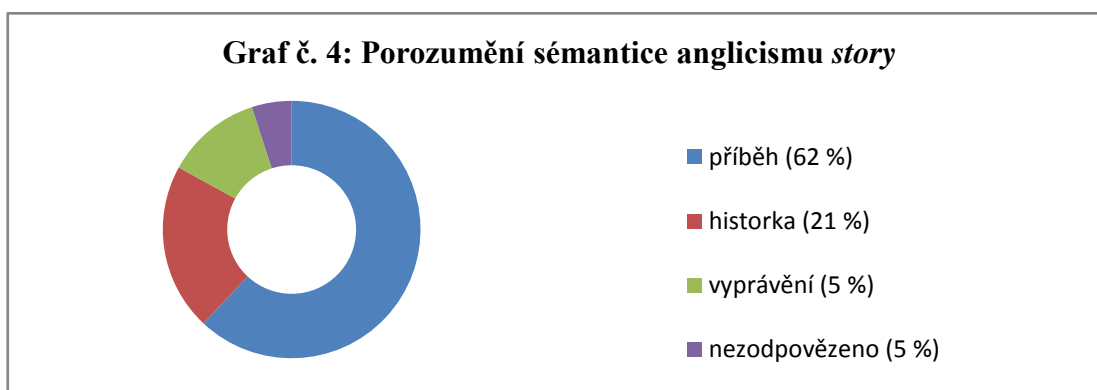
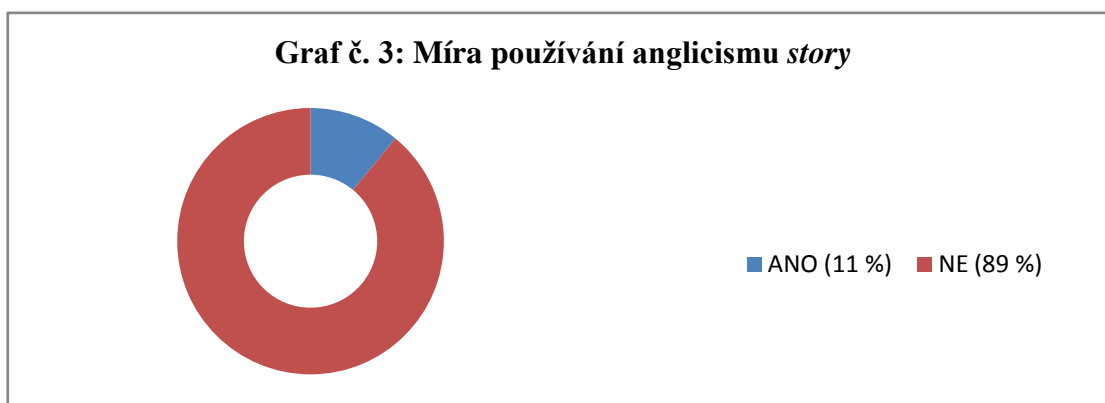

Určitý počet těchto anglických výrazů v češtině již zdomácněl – některé absolutně (*weekend* – *víkend*), některé si ponechaly svoji původní grafickou podobu (*fast food*, *e-mail*) a některé se dodnes vyznačují dubletními tvary, např. *toast/toust* či *party/párty*. Anglicismy, které se do této skupiny zařadily, pocházejí často z oblasti stravování, které je součástí života každého jedince, a proto se větší či menší orientace v terminologii očekává.

Při shrnutí této skupiny lze usoudit, že obsahuje velmi frekventovaná pojmenování, která jsou často spojena s praktickou stránkou života, popř. zábavou (*hit*, *horor*, *smartphone*, *show*, *song* ad.). Ve srovnání se staršími anglicismy se objevuje

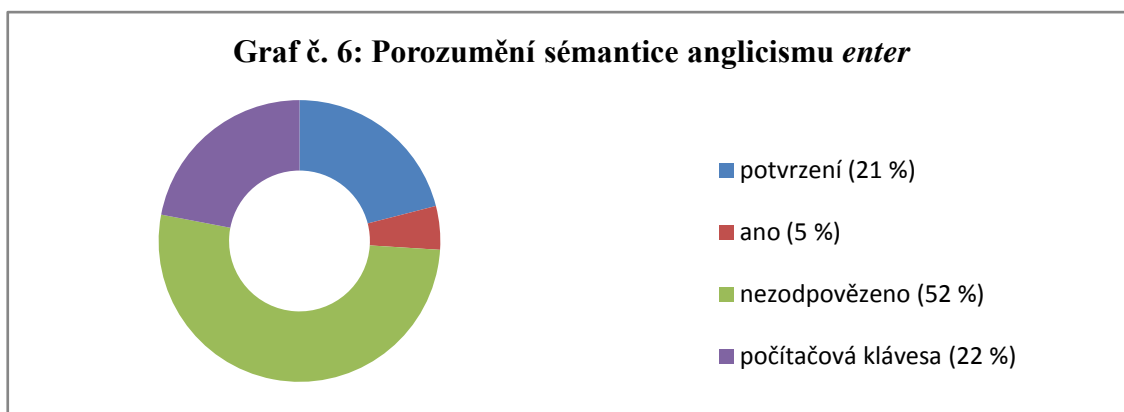
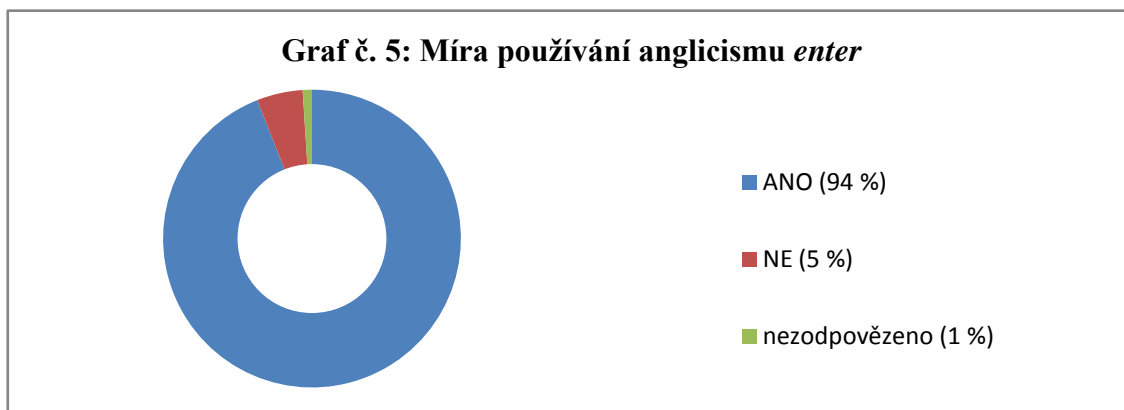
anglicismus *smartphone*, jenž je relativně nový. Vzhledem k aktuálnosti a frekventovanosti se dalo očekávat, že se v tomto zařazení objeví.

Podle dalšího třídícího hlediska (porozumění, ale nepoužívání) vznikla druhá skupina anglicismů, v níž figurují tyto výpůjčky: *cake, hamburger, make-up, job, level, story, smile, shop, happy, homepage, prank, ready, trabl*. Tento výběr zastupuje třináct anglicismů z padesáti. Za tímto zařazením anglicismů stojí pravděpodobně jednak silná pozice českého ekvivalentu (*job/práce, level/úroveň, story/historka*), jednak mizivá potřeba používat tyto výrazy aktivně (*homepage, smile, ready*). V této skupině se rovněž objevil nedávno zpopularizovaný anglicismus *prank*, který se ve velké míře užívá v internetovém prostředí, mimo jiné i na platformě YouTube.

Třetí skupina zahrnuje anglicismy, které čeští respondenti sice používají, ale zpravidla v ustálených spojeních či kontextech. Mohlo zde dojít jak k neschopnosti definovat význam, tak i k situaci, kdy anglicismus je natolik zautomatizovaný, že

k němu respondenti stěží hledali opisnou formu. Vznikla tak poměrně heterogenní skupina, do které se zařadilo těchto šest jednotek: *image*, *enter*, *nonstop*, *sci-fi*, *stream* a *window*.

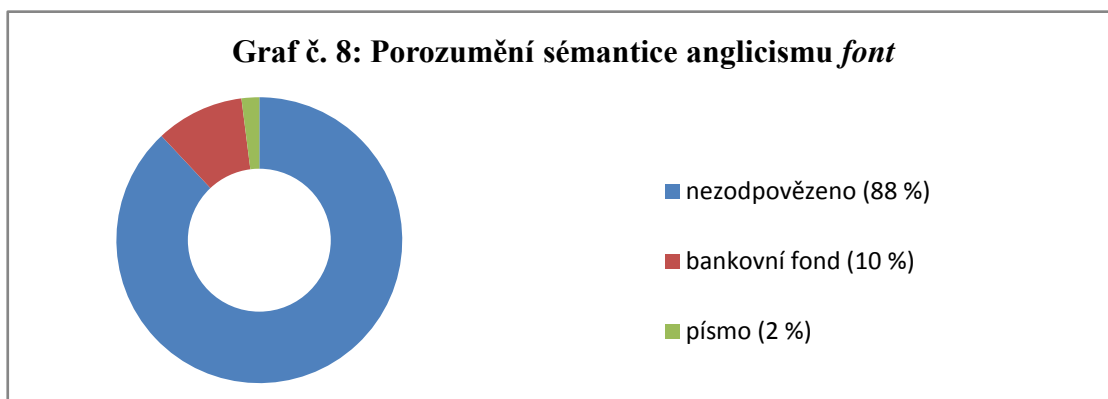
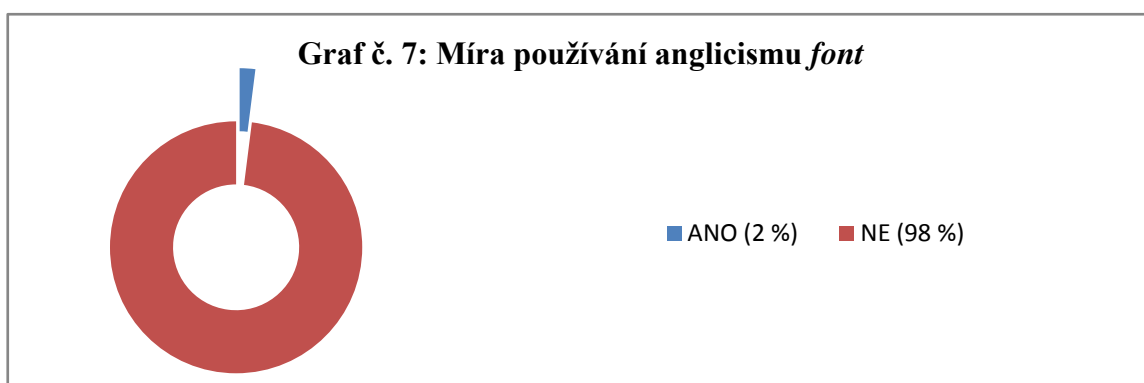

V případě anglicismu *enter* byla však hranice mezi porozuměním a neporozuměním těsná. Více než polovina (52 %) respondentů si nevěděla s významem rady, zatímco zbytek dotazovaných (48 %) odpovídal vesměs správně. U anglicismu *window* docházelo k desinterpretaci. Někteří žáci výraz přeložili do češtiny jako *okno*, což je správně, nicméně našlo se mnoho respondentů, kteří si jej spojovali s operačním systémem *Windows*.

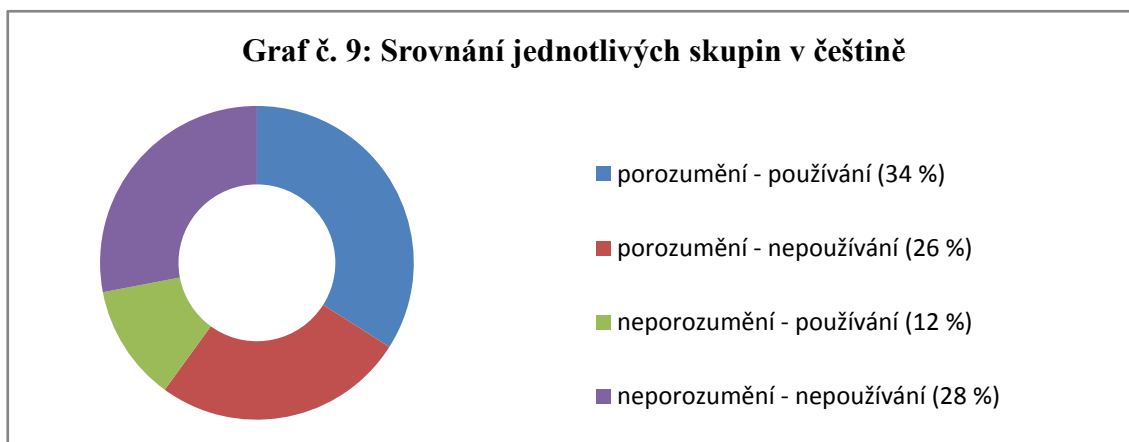
Do čtvrté skupiny se na základě výsledného kritéria neporozumění a nepoužívání zařadily tyto anglicismy: *blockbuster*, *byte*, *demo*, *download*, *font*, *interview*, *iTunes*, *leasing*, *outdoor*, *poster*, *reset*, *sejf*, *summit* a *toner*. Počtem

anglicismů (čtrnáct jednotek) se tato skupina téměř vyrovnala skupině první se sedmnácti jednotkami.

Ukázkovým příkladem této kategorie je z typografické terminologie pocházející anglicismus *font*, se kterým respondenti ve věku do patnácti let téměř nepřicházejí do styku. V dotaznících však opět docházelo k desinterpretaci, kdy se žáci mylně přisoudili význam graficky sice podobné, ale sémanticky zcela odlišné formě *fond*.

Pro srovnání jednotlivých skupin slouží následující graf:

První skupina obsahuje 34 % anglicismů, které spadají pod pasivní i aktivní lexikální zásobu českých respondentů. Na druhou skupinu připadá 26 % anglicismů, kterým respondenti porozuměli, ale podle jejich odpovědí je spíše nepoužívají. Třetí skupina je nejméně početná (12 %) a patří do ní anglicismy, kterým žáci plně nerozumějí, popřípadě nejsou schopni definovat význam opisem nebo jej posouvají, ale přesto anglicismy používají. Čtvrtou skupinou s podílem 28 % jsou anglicismy, které se týkají nepoužívání a neporozumění zároveň. Poukazuje také na to, že pokud žáci anglicismus neznají, nebo si nejsou jeho významem jisti, spíše jej do promluvy nezakomponují.

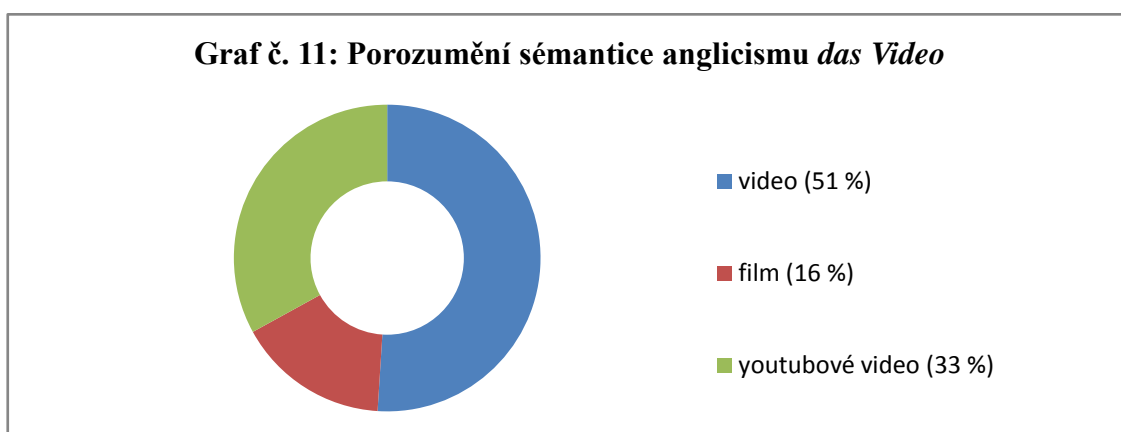
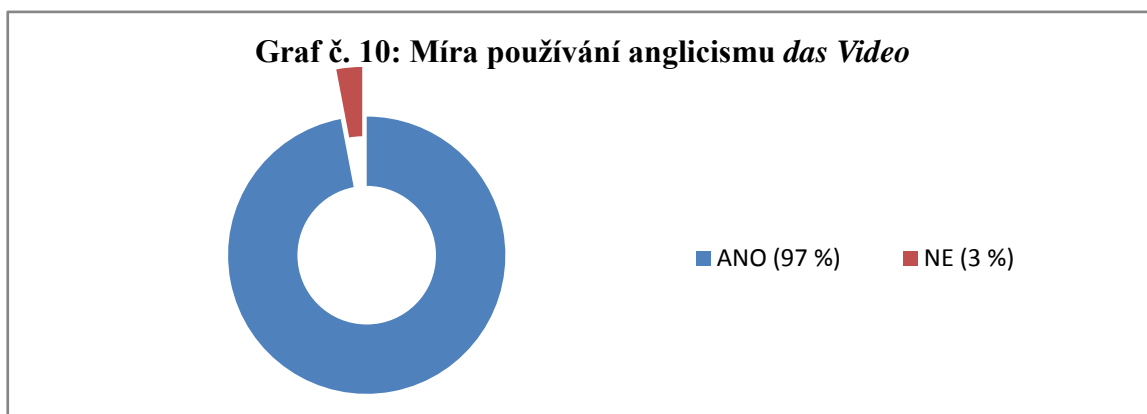
Z poměru mezi jednotlivými skupinami plyne, že v češtině převažuje porozumění anglicismům nad neporozuměním (60 % porozumění a 40 % neporozumění). Odlišnost nastává pouze v aktivním používání, které dle výzkumu činí podíl 46 %. Zbylé anglicismy se nepoužívají – nejsou předmětem řeči nebo mluvčí preferuje český ekvivalent.

Ve srovnání s výsledky v bakalářské práci (Kloučková 2014) nastalo mírné zvýšení v porozumění. V bakalářské práci bylo použito 45 anglicismů, přičemž správné definování anglicismu činilo 62 %. Výsledky výzkumu diplomové práce ukazují na 60 % správného definování anglicismů. Nastal tedy mírný pokles o 2 %.

V oblasti aktivního používání anglicismů je rozdíl nepatrně větší. V bakalářské práci připadalo na 45 anglicismů 53 % aktivního používání, v diplomové práci připadá na 50 anglicismů 46 % aktivního používání. Rozdíl činí 7 % a aktivní používání tak během čtyř let překvapivě kleslo, avšak jen o nepatrný zlomek.

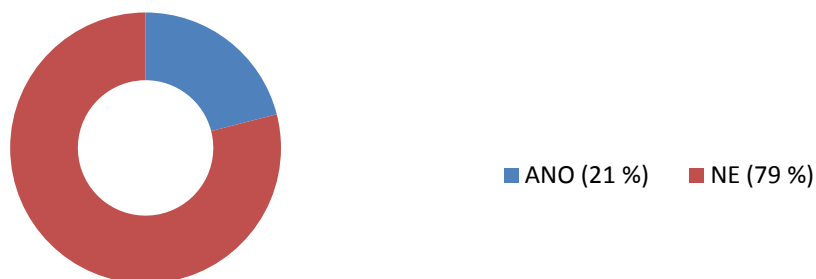
8.4.2 Výsledky výzkumu pro němčinu

První skupina, která je založena na kritériu porozumění – používání, vyšla stejně jako v případě češtiny nejpočetněji. Zahrnuje těchto jedenadvacet anglicismů: *das Display*, *der Drink*, *die/das E-mail*, *das Fastfood/das Fast Food*, *der Hamburger*, *der Hit*, *die Homepage*, *der Horror*, *der/das Juice*, *der/das Level*, *live*, *die Party*, *der/das Poster*, *die Sci-fi*, *das Smartphone/das Smartphone*, *die Show*, *der Shop*, *der Song*, *der Supermarket*, *der Toast* a *das Video*. Respondenti německého původu aktivně i pasivně rozumějí více než pětinu předložených anglicismů.

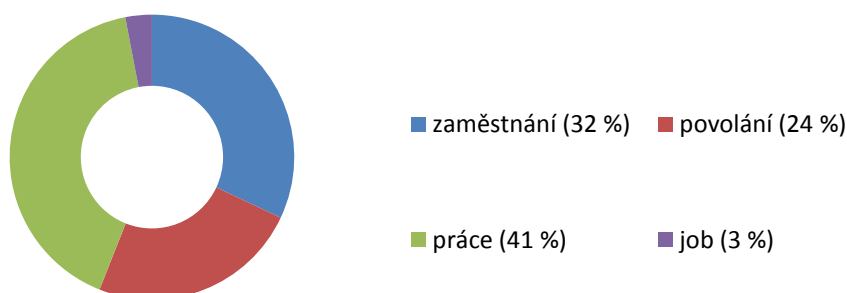

Skupina druhá, která je založena na kritériu porozumění – nepoužívání, vyšla následovně: *der Blockbuster, der Cake, der/das Download, der/das Enter, die Face, happy, das Image, das Interview, der Job, das Make-up, nonstop, der Prank, ready, der/das Smiley, der Stream, die Story, der Trouble, das Weekend, das Window*. Obsahuje devatenáct anglicismů a je druhou nejpočetnější skupinou ve výzkumu, který probíhal mezi německými žáky. Jedná se o anglicismy, které spadají spíše do pasivní lexikální zásoby respondentů. Odůvodnit to lze skutečností, že mnohým anglicismům stále ještě konkuruje vytvořený ekvivalent v němčině. Např. anglicismus *der Job* (č. *práce, zaměstnání*) je stále méně frekventovaný ve srovnání s původně německým výrazem *die Arbeit*. Totéž platí i pro anglicismus *das Download* versus *das Herunterladen* a další. Daná fakta vyplynula z části dotazníků, ve které měli němečtí respondenti objasňovat sémantiku daného anglicismu. Právě tam se objevovaly německé ekvivalenty, které jim jsou podle všeho bližší než dané anglicismy.

Graf č. 12: Míra používání anglicismu *der Job*

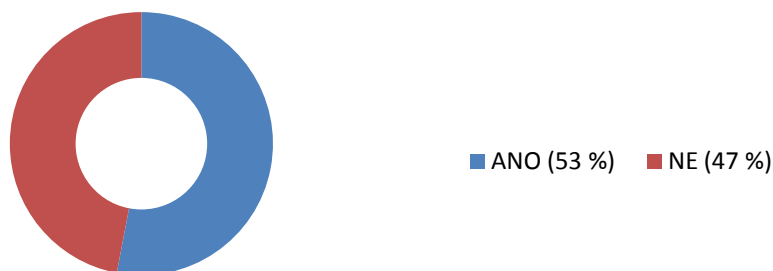

Graf č. 13: Porozumění sématické anglicismu *der Job*

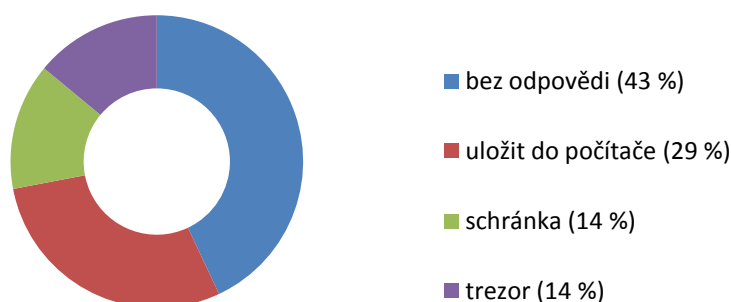

Ve třetí skupině jsou zastoupeny přejímky, u kterých respondenti anglicismy nesprávně definovali, nebo často u nich neuváděli vysvětlení, ale i přesto je občas používají. Jedná se o pouhé tři anglicismy, a to: *das Demo*, *iTunes* a *der/das Safe*. Pro respondenty se zřejmě jednalo o skutečnosti jim vzdálené, popřípadě spjaté s o něco starší generací. V případě anglicismu *der/das Safe* u většiny docházelo k desinterpretaci anglicismu. Pokud anglicismy v otázce sémantiky nenechávali respondenti bez odpovědi, zaměňovali je s podobným anglickým výrazem *save*, který poté vysvětlovali jak *uložit soubor jako...* (eng. *save as...*).

Graf č. 14: Míra používání anglicismu *der Safe*

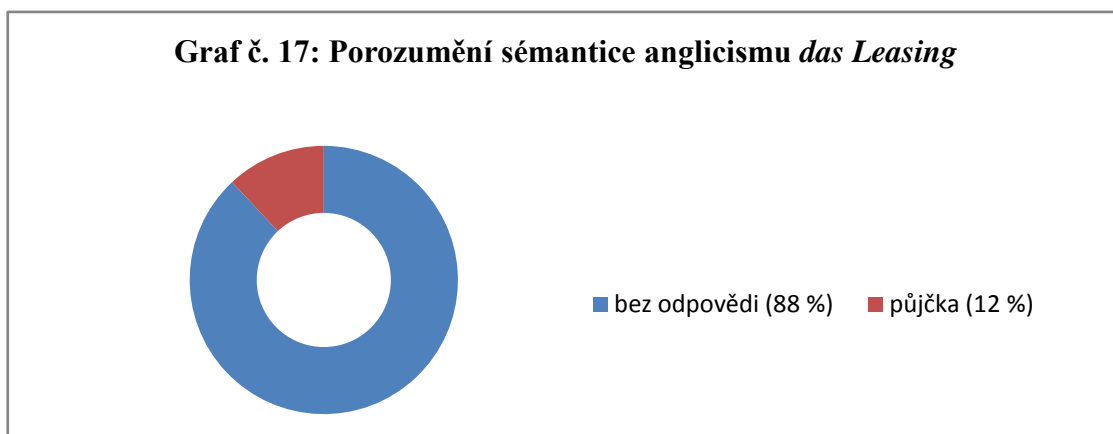
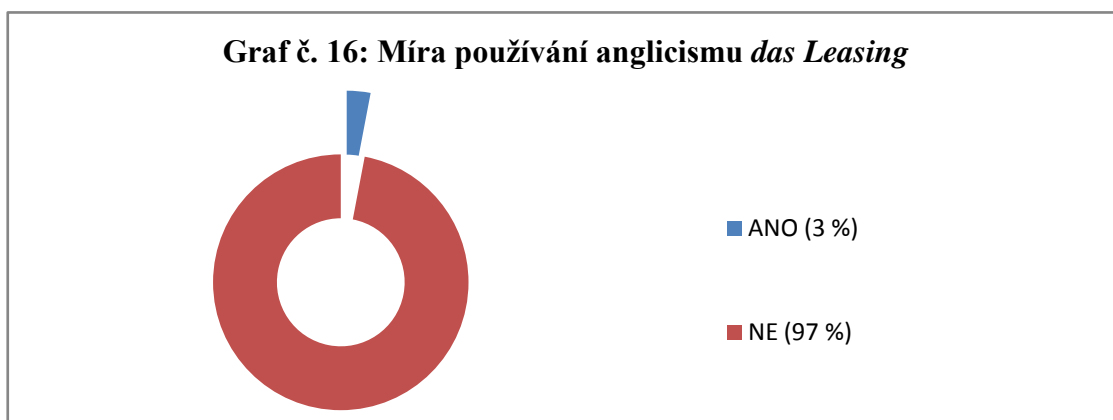

Graf č. 15: Porozumění sémantice anglicismu *der Safe*

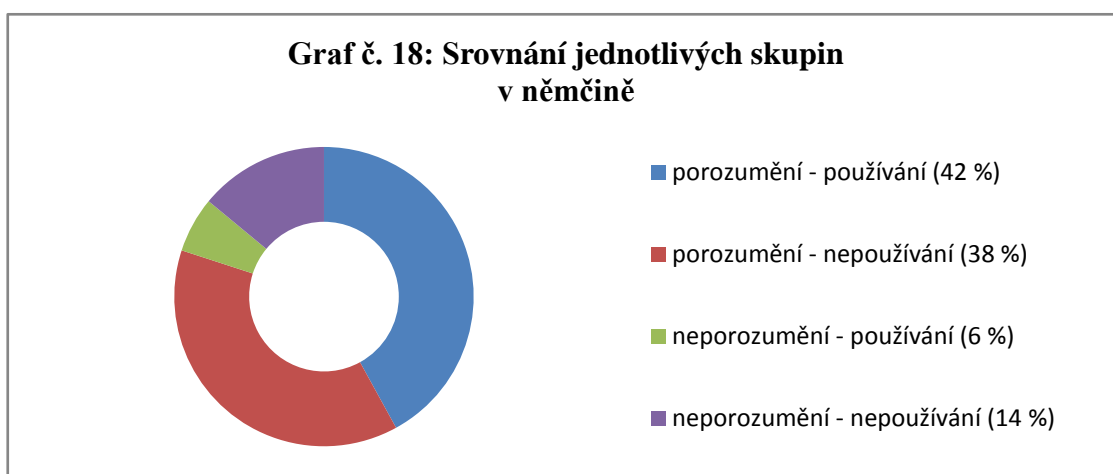

Ve čtvrté skupině se jedná o neporozumění a nepoužívání těchto sedm anglicismů: *das Byte*, *der Font*, *das Leasing*, *das Outdoor*, *der/das Reset*, *der Summit* a *der Toner*. Odůvodnění neznalosti a neschopnosti anglicismus sémanticky vystihnout může být v tom, že se respondenti s danými anglicismy ve věku do patnácti let přímo

nestýkají. Například *das Leasing* je záležitostí, která se bude možná týkat jejich rodičů, ale zatím zcela určitě ne jich samotných.

Pro srovnání jednotlivých skupin slouží následující graf:

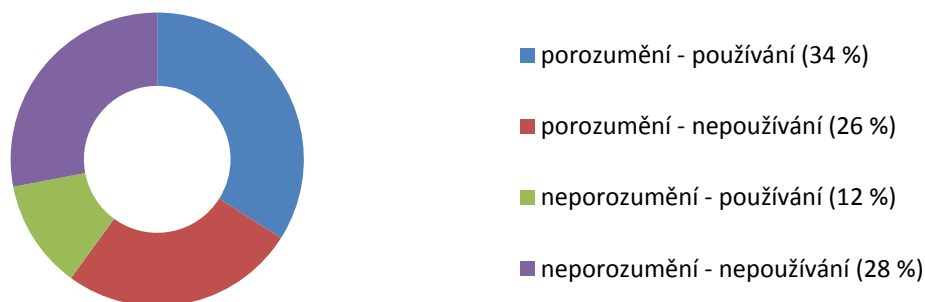
Skupina první, která je založena na kritériu porozumění – používání, je se 42 % nejpočetnější. Druhá skupina obsahuje anglicismy, které spadají do pasivní lexikální zásoby německých respondentů. To znamená, že jim jsou schopni porozumět, ale aktivně je příliš nepoužívají. V menšině jsou obě dvě skupiny s nízkou mírou porozumění, pouze s rozdílem v používání. Používané anglicismy, které jsou respondenty považovány za srozumitelné, zaujímají 6 %, zatímco anglicismy hůře nebo vůbec nesrozumitelné mají z celkového počtu podíl 14 %. Poměr skupin poukazuje na to, že vybrané anglicismy jsou v němčině používány na 48 % a schopnost porozumět jim sahá až k 80 %.

8.4.3 Porovnání výsledků mezi češtinou a němčinou

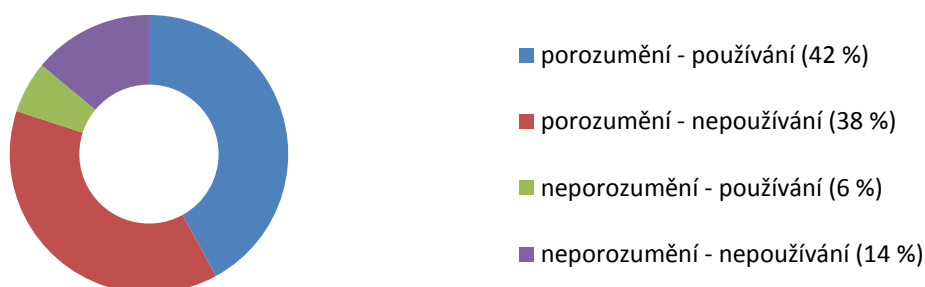
V otázce porozumění vybraným výpůjčkám němčina vykazuje ve srovnání s češtinou vyšší hodnoty. Podle kritéria porozumění – používání má podíl 42 %, zatímco čeština zaujímá podíl 34 %. Němečtí respondenti české tímto převyšují o 8 %. Z hlediska porozumění – nepoužívání němečtí respondenti s 38 % opět předstihují české respondenty, a sice o 12 %. Nižší hodnoty vyšly v němčině naopak u kategorií spojených s neporozuměním. 6 % připadá heterogenní skupině anglicismů, které respondenti používají bez jakéhokoliv porozumění, nebo je používají správně, ale stěží pro ně hledají opisné formy ve svém rodném jazyce. V češtině je takovýchto anglicismů ve srovnání v s němčinou dvojnásobek. Stejný poměr platí i v případě kategorie neporozumění a nepoužívání – němčina má podíl 14 %, zatímco čeština 28 %. Oproti češtině je němčina tudíž v používání přejímek anglického původu aktivnější a její mluvčí jsou rovněž schopni anglicismu porozumět a správně ho interpretovat. Výsledky taktéž poukazují na míru možnosti přijetí a následně šíření anglických výrazů.

Pro názorné srovnání situace v češtině a v němčině lze ještě jednou uvést výsledné grafy:

Graf č. 9: Srovnání jednotlivých skupin v češtině

Graf č. 18: Srovnání jednotlivých skupin v němčině

8.5 Zajímavosti z výzkumu

K zajímavostem z výzkumu patří neočekávané odpovědi respondentů. Ty zahrnovaly například překvapivé výsledky u jednotlivých výpůjček, desinterpretace anglicismů v podobě posunu sémantiky, popřípadě až vágní výklady. Dále záměny ortografické podoby anglicismů či uvedení mnoha nekodifikovaných ortografických podob přejímek.

Povědomí o anglicismech u českých respondentů bylo již zmapováno v bakalářské práci (Kloučková 2014). Na základě získaných dat byly v této diplomové práci překvapivější spíše odpovědi respondentů německého původu. Překvapujícím byl rozhodně rozsah znalosti anglicismů, na čemž má jistě podíl bilingvní zaměření rüsselsheimské základní školy.

Desinterpretace anglicismů nastávala u českých respondentů častěji, např. u anglicismu *face*. Zatímco němečtí respondenti sémantiku anglicismu připisují lexikální jednotce *tvář*, něm. *das Gesicht*, čeští respondenti chápou a používají výraz jako zkratku pro sociální síť *Facebook*. Němečtí žáci takto anglicismus nechápou, neboť jej nepoužívají v tomto smyslu – v němčině nedochází ke zkracování názvu platformy *Facebook*.

V dotaznících se často stávalo, že čeští i němečtí respondenti neznali význam některých anglicismů, a tak došlo bez sebemenší obměny pouze k opsání tvaru. Jeden český respondent odpověděl při vysvětlování významu anglicismu *prank* synonymem *prak*. Je otázkou, zda takto odhadoval význam, nebo chtěl výraz také opsat, ale došlo k vynechání grafému *n*. Dalším příkladem je anglicismus *iTunes*, který byl v českých i německých dotaznících vysvětlován pouze jako *hudba* nebo *Apple*, což jsou pojmy pouze související.

Na straně obou skupin respondentů došlo k záměně dvou anglicismů *byte* (*bajt*) s výrazem *bite* (*kousnout*), což vedlo k vysvětlování zcela jiné lexikální jednotky. Nastalo také rozdvojení sémantiky anglicismu *hit* – někdy vysvětlován jako *slavná skladba*, někdy jako sloveso *udeřit*, tj. původní význam.

Třetí dotazníková otázka se týkala dalších možných alternativ zápisu anglicismu. Čeští respondenti inklinovali k zapsání anglicismu podle jeho české výslovnosti. Některé grafické zápisy byly uvedeny v doposud nekodifikované podobě. Jednalo se např. o *fejs* (*face*), *hepy* (*happy*), *imič* (*image*), *samit* (*summit*) či *tajm* (*time*). Odpovědi však poukázaly na to, že respondenti si alespoň uvědomují příznakovost anglicismů a jejich odlišná výslovnostní pravidla.

Němečtí respondenti neměli ve třetí dotazníkové otázce příliš na výběr. U anglicismů v němčině totiž nastávají změny spíše morfologického charakteru – na rozdíl od češtiny, kde dochází ve velké míře i ke změnám ortografickým (*image/imidž*) na základě výslovnosti. Některé anglicismy v němčině ovšem mají dvojí způsob zápisu, např. *das Fast Food* a *das Fastfood*, což někteří němečtí respondenti podchytili.

8.6 Potvrzení/vyvrácení hypotézy

Hypotéza byla založena na jazykové typologii zkoumaných jazyků, podle které by si angličtina a němčina měly být bližší, což by následně mělo platit i pro oblast anglicismů. Dalším předpokladem pro snazší styk mezi těmito dvěma jazyky bylo bilingvní vzdělávání v německé škole, na které byl výzkum prováděn.

Po provedení výzkumů na české a německé škole lze potvrdit, že němčina je anglicismům nakloněna opravdu více než čeština. Nasvědčuje tomu míra porozumění, která mezi respondenty německé školy dosáhla až 80 %. V české škole podíl činil 60 %. Aktivní používání mezi respondenty se příliš nelišilo – čeští žáci se podíleli 46 %, němečtí žáci 48 %. V obou skupinách tak bylo potvrzeno, že pasivní znalost anglicismů převažuje nad jejich aktivním používáním. Hypotéza tím byla potvrzena.

ZÁVĚR

Diplomová práce *Percepce anglicismů v českém a německém jazyce* byla rozdělena na část teoretickou a praktickou. V teoretické části byly jednotlivé jazyky (čeština, angličtina, němčina) klasifikovány včetně uvedení jejich jazykových zvláštností. V následující kapitole se práce zabývala lexikální zásobou v obecné rovině – jejím rozvrstvením a průniku cizojazyčných výpůjček včetně anglicismů. Odtud se přešlo k pronikání a postavení anglicismů v češtině a němčině a následující kapitoly diplomové práce už se věnovaly výhradně anglicismům, zejména jejich morfologické a ortografické adaptaci v českém a německém jazyce. Před praktickou částí byly zpracovány oblasti komunikace, ve kterých se anglicismy vyskytují nejvíce. Anglicismy převážně z těchto oblastí byly použity k realizaci výzkumu.

Praktická část obsahovala výše zmíněný výzkumu. Na druhém stupni české a německé základní školy se zjišťovala percepce anglicismů u žáků do věku patnácti let, jelikož i ti mají podíl na vývoji lexikální zásoby češtiny nebo němčiny. Do výzkumu bylo vybráno celkem padesát anglicismů, ke kterým se měli respondenti předně vyjadřovat ve smyslu používání a porozumění. Výsledky výzkumu prokázaly dnešní vliv anglicismů, ale také jejich rozdílné postavení mezi češtinou a němčinou. Podle stanované hypotézy se potvrdilo, že němčina je anglicismům nakloněna více než čeština, což primárně stojí za příbuzností germánských jazyků, od kterých je čeština vzdálená.

Diplomová práce *Percepce anglicismů v českém a německém jazyce* by měla být přínosem pro pedagogickou praxi v tom, jak opatrně před žáky používat anglicismy, ať už v mluvené či psané podobě jazyka. Ačkoliv je dnes angličtina globálně nejpoužívanějším cizím jazykem, užívání jejích jazykových prvků v jiných jazycích by nemělo přejít v nadužívání.

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1: Míra používání anglicismu *displej*

Graf č. 2: Porozumění sémantice anglicismu *displej*

Graf č. 3: Míra používání anglicismu *story*

Graf č. 4: Porozumění sémantice anglicismu *story*

Graf č. 5: Míra používání anglicismu *enter*

Graf č. 6: Porozumění sémantice anglicismu *enter*

Graf č. 7: Míra používání anglicismu *font*

Graf č. 8: Porozumění sémantice anglicismu *font*

Graf č. 9: Srovnání jednotlivých skupin v češtině

Graf č. 10: Míra používání anglicismu *das Video*

Graf č. 11: Porozumění sémantice anglicismu *das Video*

Graf č. 12: Míra používání anglicismu *der Job*

Graf č. 13: Porozumění sémantice anglicismu *der Job*

Graf č. 14: Míra používání anglicismu *der Safe*

Graf č. 15: Porozumění sémantice anglicismu *der Safe*

Graf č. 16: Porozumění sémantice anglicismu *das Leasing*

Graf č. 17: Porozumění sémantice anglicismu *das Leasing*

Graf č. 18: Srovnání jednotlivých skupin v němčině

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BÄR, Jochen A. *Deutsch im Jahr 2000*. In HOBERG, Rudolf. *Die deutsche Sprache zur Jahrtausendwende. Sprachkultur oder Sprachverfall?* 1. vydání. Mannheim: Bibliographisches Institut, 2000. 344 s.

ISBN 3411706015

BERKOV, Valerij Pavlovič. *Současné germánské jazyky*. Praha: Karolinum, 2002. 323 s.

ISBN 8024602687

BOZDĚCHOVÁ, Ivana. *Vliv angličtiny na češtinu*. In DANĚŠ, František a kol. *Český jazyk na přelomu tisíciletí*. 1. vyd. Praha: Academia, 1997. 292 s.

ISBN 8020006176

Duden Deutsches Universalwörterbuch. 8. vyd. Praha: Fraus, 2015. 2128 s.

ISBN 9783411055081

FILIPEC, Josef; ČERMÁK, František. *Česká lexikologie*. 1. vyd. Praha: Academia, 1985. 281 s.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2. vyd. Brno: Paido, 2010. 261 s.

ISBN 9788073151850

GESTER, Silke. *První empirická analýza recepce anglicismů v českém jazyce*. 1. vyd.

Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2001. 46 s.

ISBN 8024403781

GÖTZELER, Christiane. *Anglizismen in der Pressesprache: Alte und neue Bundesländer im Vergleich*. 1. vyd. Bremen: Hempen, 2009. 429 s.

ISBN 393410665X

HOBERG, Rudolf. *Die deutsche Sprache zur Jahrtausendwende. Sprachkultur oder Sprachverfall?* 1. vyd. Mannheim: Bibliographisches Institut, 2000. 344 s.

ISBN 3411706015

KLOUČKOVÁ, Jana. *Anglicismy v současné češtině.* Hradec Králové: Univerzita Hradec Králové, 2014. 43 s.

KRÄMER, Walter; GLÜCK, Helmut. *Die Zukunft der deutschen Sprache.* 1. vyd. Leipzig: Klett, 2000. 202 s.

ISBN 3123114007

LANGNER, Heidemarie C. *Die Schreibung englischer Entlehnungen im Deutschen.* 1. vyd. Peter Lang GmbH: Internationaler Verlag der Wissenschaften, 1995. 305 s.

ISBN 3631485565

MARTINCOVÁ, Olga, a kol. *Nová slova v češtině: Slovník neologizmů.* 1. vyd. Praha: Academia, 1998. 356 s.

ISBN 8020006400

MARTINCOVÁ, Olga, a kol. *Nová slova v češtině 2: Slovník neologizmů.* 1. vyd. Praha: Academia, (2004). 568 s.

ISBN 8020011684

OSOLSOBĚ, Klára. *Česká morfologie a korpusy.* 1. vyd. Praha: Karolinum, 2014. 236 s.

ISBN 9788024625621

Pravidla českého pravopisu. 1. vyd. Praha: Academia, 1998. 391 s.

ISBN 8020004750

Příruční mluvnice češtiny. 1. vyd. Praha: Lidové noviny, 1995. 800 s.

ISBN 9788071069805

ROMPORTL, Milan. *Výslovnost spisovné češtiny: výslovnost slov přejatých: výslovnostní slovník*. 1. vyd. Praha: Academia, 1978. 318 s.

ŠMILAUER, Vladimír. *Nauka o jazyku českém*. 5. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1980. 335 s.

WEISGERBER, Leo. *Die Bedeutungslehre – ein Irrweg der Sprachwissenschaft?*
In HELBIG, Gerhard. *Geschichte der neueren Sprachwissenschaft*. 8. vydání.
Wiesbaden: Springer Fachmedien, 1981. 396 s.
ISBN 3531220489

Internetové zdroje:

HOBERG, Rudolf. *Deutsche Sprache ist nicht von Anglizismen bedroht*. [online].
Bremen: rp-online.de, 2013. [cit. 2018-04-02].
Dostupné z: <http://www.rp-online.de/panorama/wissen/deutsche-sprache-ist-nicht-von-anglizismen-bedroht-aid-1.3719802>